

ARVIOINTIKERTOMUS 2020

Tarkastuslautakunta 20.5.2021

www.hameenlinna.fi/arviointikertomus

Hämeenlinnan kaupungin arviointikertomus 2020

Hämeenlinnan kaupungin tarkastustoimi, Wetterhoffinkatu 2

Arviointikertomus verkossa:
www.hameenlinna.fi/arviointikertomus

Valokuvat: Hämeenlinnan kaupungin kuvapankki, DigiTrail -kuvapankki
Kansikuva: Miika Kangasniemi / Hämeenlinnan kaupunki
Paino: Grano Oy, Hämeenlinna 2021

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	1
2	Tarkastuslautakunnan toiminta	2
2.1	Tarkastuslautakunnan kokoonpano	2
2.2	Tarkastuslautakunnan tehtävät	2
2.3	Tarkastuslautakunnan toiminta	3
2.4	Arvioinnissa käytetyt tunnisteet ja asteikot.....	3
3	Valtuustokauden arviointi.....	5
3.1	Tarkastuslautakunnan arviointityön vaikuttavuus.....	10
4	Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen	12
4.1	Taloudelliset tavoitteet	12
4.1.1	Verokertymä	12
4.1.2	Toimintakate, vuosikate ja poistot sekä nettoinvestoinnit	12
4.2	Talouden tasapainottaminen ja arvio toimenpiteistä.....	14
4.2.1	Arvio talouden tasapainotuksen toteutumisesta	14
4.3	Talouden tunnuslukujen kehitys	16
4.3.1	Taseeseen kertyneen alijäämän kattaminen	16
4.3.2	Tunnuslukujen raja-arvot.....	16
4.3.3	Verrokkikaupungit.....	18
4.4	Konserni ja konsernivalvonta	20
4.4.1	Strategisille tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	21
4.4.2	Arviointivuoden aiheet	27
4.5	Strategiset päämäärät ja yhteiset strategiset tavoitteet	30
4.5.1	Yhteiset strategiset tavoitteet	30
4.5.2	Elinvoimainen asumiskaupunki.....	32
4.5.3	Resurssiviisas kaupunki	33
4.5.4	Hyvinvointia edistävä kaupunki	36
4.6	Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	38
4.6.1	Arviointivuoden aiheet	41
4.7	Sosiaali- ja terveyslautakunta.....	43
4.7.1	Arviointivuoden aiheet	46
4.8	Kaupunkirakennelautakunta	49
4.8.1	Arviointivuoden aiheet	52
4.9	Jätelautakunta	54
4.10	Kanta-Hämeen pelastuslaitos.....	55

4.11	Konsernipalvelut.....	58
5	Muu toiminnan arviointi	61
5.1	Koronapandemian vaikutukset	61
5.2	Esteettömyys ja saavutettavuus	62
5.3	Veronluonteiset maksut.....	63

1 Tiivistelmä

Vuosi 2020 jää historiaan covid-19-pandemian leimaamana ajanjaksona. Niin kansainväliseen kuin kansalliseen talouteen ja toimintaan suuresti vaikuttaneet poikkeusolot rajoitustoimenpiteineen olivat laajuudeltaan ennennäkemättömiä. Niiden koko yhteiskuntaa koskevat taloudellisten, sosiaalisten, terveydellisten ja työllisyysvaikutusten seuraukset ovat nähtävissä täydessä mittakaavassaan kenties vasta useiden vuosien kuluttua.

Hämeenlinnan kaupunki selvisi koronavuodesta valtion myöntämien tukien ja avustusten ansiosta taloudellisesti katsottuna hyvin. Tilikauden tulos oli sekä kaupungin, että konsernin osalta positiivinen ja aikaisempina tilikausina kertyneet alijäämät saatiin katettua. Tarkastuslautakunta on kuitenkin edelleen huolissaan taloussuunnitelman näyttämästä negatiivisesta tulevaisuuden kuvasta. Talouden tasapainottamistarve on ilmeinen.

Koko valtuustokautta arvioitaessa todettiin kokonaisuuden osalta, mittareiden välittämän tiedon perusteella, tavoitteiden saavuttamisen onnistuneen hyvin. Toistuvia haasteita, joihin tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota, ovat talouden heikot näkymät, korjausvelan aiheuttaman riskin hallinta sekä lastensuojelun kustannusten kasvuvauhti. Konserniyhteisöjen osalta on seurattu rakenneuudistuksen toimeenpanoa ja kiitelty avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisääntymisestä laadukkaan raportoinnin ansiosta.

Vuoden 2020 valtuuston asettamien tavoitteiden saavuttamista arvioitaessa tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua ehkäisevien tavoitteiden toteumaan. Mittareiden osoittama onnistuminen vaihteli niiden osalta heikosta kohtalaiseen. Koronapandemian eriarvoistavien vaikutusten arvellaan syventävän hyvinvointi- ja terveyseroja entisestään myös lasten ja nuorten keskuudessa. Lautakunnan mielestä on äärettömän tärkeää, että työtä näiden tavoitteiden eteen jatketaan myös tulevilla valtuustokaudella. Yhteydet lastensuojelun kustannuskehitykseen ovat johdettavissa niihin.

Onnistumisina arviointivuodelta nousee esiin sujuva digiloikka koulujen, oppilaitosten ja etätöiden osalta. Sähköisiä palveluita, asiointia, palavereja ja tapaamisia mahdollistettiin ja edistettiin kaupungin eri toiminnoissa. Hallintosäätöä päivitettiin ja sähköiset kokouskäytännöt mahdollistettiin. Koronapandemia pakotti suuren organisaation testaamaan joustavuuttaan ja innovatiivisuuttaan. Positiivista on se, että Hämeenlinnan kaupunki onnistui turvaamaan keskeiset toimintonsa ja päätöksenteon jatkuvuuden, kun uusi tilanne ja sen vakavuus koronakevään edetessä selvisi.

2 Tarkastuslautakunnan toiminta

Hallinnon ja talouden tarkastuksesta määrätään kuntalaissa. Hämeenlinnan kaupungin ulkoinen valvonta sisältää kaupungin hallinnon ja talouden ulkoisen tarkastuksen tehtäväkokonaisuuden.

Ulkoinen valvonta on järjestetty toimivasta johdosta riippumattomaksi ja siitä vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Kaupungin tilintarkastajana toimi vuonna 2020 BDO Oy, vastuullisena tilintarkastajana JHT, HT Minna Ainasvuori.

2.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakuntaan kuuluu 11 jäsentä, joista puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan on oltava valtuutettuja. Kaupunginvaltuusto on 5.6.2017 § 86 asettanut tarkastuslautakunnan valtuustokaudelle 1.6.2017 – 31.5.2021. Kuntavaalien siirtymisen johdosta nykyisen lautakunnan toimikausi jatkuu, kunnes uusi lautakunta valitaan.

Jäsenet:

- Laakso Sirpa, puheenjohtaja
- Kääriäinen Pekka, 1. varapuheenjohtaja
- Lehto Juhani, 2. varapuheenjohtaja
- Hieta Mikko
- Ilmén-Punkari Eila
- Ingman Henrietta
- Kärpänen Hannu
- Miettinen Urvelo
- Saarinen Merja
- Lahtinen Tauno
- Vuorela Miina

Varajäsenet:

- Rissanen Titta
- Saviniemi Jesse
- Pitkäranta Markku
- Ilomäki Olli
- Keränen Eeva
- Ruuska Tuula
- Salminen Sari
- Miri Amir
- Kankanen Sinikka
- Susi Simo-Pekka
- Kuusela Maarit

Läsnäolo- ja puheoikeus lautakunnan kokouksissa:

- Myllykangas Sari, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja
- Ainasvuori Minna, vastuullinen tilintarkastaja, BDO Oy

Esteellisyysäännöksillä pyritään turvaamaan asioiden käsittelyn puolueettomuutta ja luottamusta päätöksenteon moitteettomuuteen. Alla olevat tarkastuslautakunnan jäsenet ovat ilmoittaneet esteellisyydestään ja näin ollen eivät ole osallistuneet ilmoittamiensa kohteiden arviointiin vuonna 2020.

- Kääriäinen Pekka, Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n hallitus
- Lahtinen Tauno, pelastuslautakunnan jäsen

2.2 Tarkastuslautakunnan tehtävät

Tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi tarkastuslautakunta huolehtii kaupungin ja

sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta sekä valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista.

Lautakunta seuraa tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tekee tarvittaessa esityksiä ulkoisen ja sisäisen tarkastuksen sekä arvioinnin yhteensovittamisesta ja tilintarkastuksen kehittämisestä.

Tarkastuslautakunta antaa vuosittain valtuustolle arviointikertomuksen, johon on koottu arvioinnin tulokset.

2.3 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on vahvistanut arviointisuunnitelman vuosille 2017 - 2020, jonka pohjalta on laadittu vuosittain työohjelma. Arviointikertomuksen valmistelun pohjana ovat olleet kaupunginhallituksen laatima tilinpäätös 2020 sekä talousarvio 1.1. – 31.12.2020, Hyvinvointikertomus 2017-2020, henkilöstöraportti, lautakunnan kokouksissa saatu informaatio ja selvitykset kaupungin johdolta, tilintarkastajalta, viranhaltija-asiantuntijoilta, konserniyhtiöiden vastuunalaisilta toimihenkilöiltä ja toimielinten pöytäkirjoista.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2020 arviointiin 12 kertaa. Kokouksissa käsiteltyjä aiheita ovat olleet:

- Kaupunkirakennelautakunta
 - joukkoliikenne ja rakennusvalvonta
- Sivistys- ja hyvinvointilautakunta
 - varhaiskasvatus ja kirjastopalvelut
- Sosiaali- ja terveyslautakunta
 - maahanmuuttajien kotouttaminen, hammaslääkäripalvelut, lastensuojelu, ikäihmisten palvelut
- Jätelautakunta
- Pelastuslautakunta
- Omistajaohjaus ja strategiset yhtiöt
 - Verkatehdas Oy, Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy, Hämeenlinnan Pysäköinti Oy, Hämeenlinnan Asunnot Oy
- Muita aiheita olivat lautakuntien tavoitteiden toteutuminen, tilinpäätös 2020, tilintarkastus, strategia, henkilöstöpalvelut ja Hyvinvointikertomus 2020

2.4 Arvioinnissa käytetyt tunnisteet ja asteikot

Tarkastuslautakunnan arvioinnilla tarkoitetaan valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointia. Se on oleellinen osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä toiminnan ja palvelujen kehittämisen väline.

Arviointikertomuksen arvioinneissa ei ole erikseen selostettu niiden tavoitteiden toteutumista, joista tilinpäätöksessä esitetyt tiedot ovat tarkastuslautakunnan arvion mukaan riittäviä ja tavoite on saavutettu.

Tarkastuslautakunta on määritellyt arviointityönsä apuvälineeksi seuraavan, toteumaprosentin avulla onnistumista kuvaavan, suuntaa-antavan asteikon:

- heikko 0 - 29,9 %
- kohtalainen 30 - 54,9 %
- hyvä 55 - 79,9 %
- erinomainen 80 - 100 %.

Asteikon mukainen toteumaprosentti on jäljempänä laskettu huomioiden kokonaan saavutetut tavoitteet (100 %) ja osittain saavutetut tavoitteet (50 %) kokonaisuuteen nähden.

Strategisten tytäryhtiöiden tavoitteet, kaupungin strategisten päämäärien tavoitteet ja mittarit sekä lautakuntien tavoitteet ja mittarit esitetään taulukkomuodossa arviointikertomuksen kappaleissa 4.4 - 4.11. Taulukoiden ensimmäisessä sarakkeessa on numeroidut tavoitteet/ mittarit ja toisessa sarakkeessa tarkastuslautakunnan arvio (TALA).

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa tavoitteiden saavuttamisesta käytetään seuraavia tunnuksia:

ok	Tavoite saavutettiin täysin tai saavuttamatta jääneiden tulosten osuus oli vähäinen
to	Tavoite toteutui osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin
ei	Tavoite ei toteutunut tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin
eva	Tavoitetta ei voida arvioida, esim. mittaustulokset valmistuivat myöhemmin tai tavoite on epäselvä

Kuva 1 Kesäinen Hämeen linna vastarannalta kuvattuna

3 Valtuustokauden arviointi

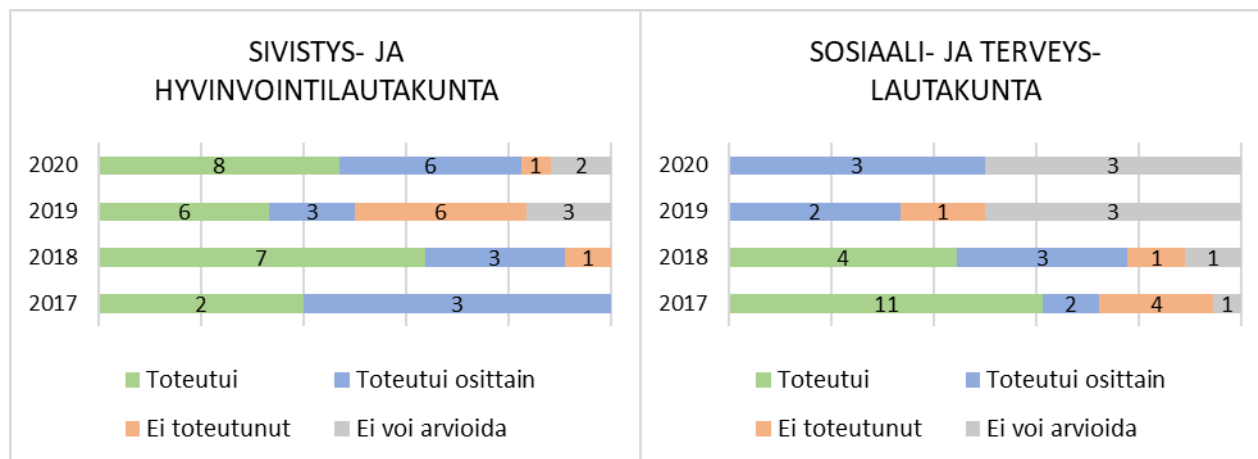
Valtuustokauden arviointityötä on tehty tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelman 2017-2020 ja vuosittaisten työohjelmien mukaisesti. Havaittuja kehittämiskohteita on nostettu esiin arviointikertomusten suosituksissa ja niiden käsittelyä on seurattu saatuja vastineita ja tehtyjä toimenpiteitä seuraamalla.

Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen seurannan mahdollistamiseksi jokaiselle tavoitteelle on asetettu vähintään yksi mittari, jonka avulla sen toteutumista pystytään arvioimaan. Tarkastuslautakunta on hyödyntänyt arviointityössään kyseisiä mittareita ja niiden toteumatietojen raportointia.

Koko valtuustokautta tarkasteltaessa mittareiden välittämä toteumatieto vaihtelee arvioitavan kohteen mukaan, samoin tavoitteille asetettujen mittareiden lukumäärä. Seuraavassa yhteenvedossa tarkastuslautakunta on arvioinut valtuuston asettamien tavoitteiden toteumaa erikseen kaupungin (toimialat ja konsernipalvelut), strategisille päämäärille asetettujen tavoitteiden ja strategisten tytäryhtiöiden näkökulmasta.

Koko kaupungin osalta tavoitteiden saavuttamisessa on tarkastuslautakunnan arvion mukaan onnistuttu valtuustokaudella hyvin, 66 % asetetuista tavoitteista saavutettiin joko kokonaan tai osittain.

Tarkastuslautakunta kutsui kevään aikana toimialajohtajat kokouksiinsa kertomaan valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta ja antamaan yleiskatsauksen toimialan valtuustokauden aikaisista tapahtumista.

Kuva 2 Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Merkittävimpinä asioina nousivat esiin mm. syntyvyyden raju pudotus ja sen vaikutukset erityisesti varhaiskasvatuspalveluihin ja palveluverkkosuunnitelmaan. Palveluverkkopäätös tehtiin maaliskuussa 2018 ja sen perusteella on toteutettu investointiohjelmaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tiloja koskien.

Valtuustokauden aikana lasten ja nuorten osallisuus ja hyvinvointi ovat nousseet entistä voimakkaammin esiin, koulussa on uudistettu arviointia ja edistetty digitalisaatiota, nämä asiat nähdään merkittävänä kehityksenä. Myös uuden opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpano nostettiin esiin. Koronapandemian vuoksi siirryttiin laajamittaiseen etäopetukseen keväällä 2020, jonka toteuttaminen onnistui kokonaisuudessaan erittäin hyvin.

Kaupunkikulttuurin vahvistuminen museoiden, kirjastojen ja Verkatehtaan rinnalla nähdään merkittävänä valtuustokauden onnistumisena. Samoin pääkirjaston onnistunut peruskorjaus.

Haasteena nähdään erityisen ja tehostetun tuen piiriin kuuluvien lasten ja nuorten määrän kasvu. Myös koulutetun henkilöstön saatavuus, erityisesti lastentarhanopettajien ja psykologien osalta, on ongelmallista. Talouden tilanne on haastanut koko valtuustokauden.

Sivistys- ja hyvinvointijohtajan mukaan hyvinvointi- ja terveyserojen pienentämiseen tähtäävä tavoite on syytä sisällyttää myös seuraavan valtuustokauden tavoitteisiin, erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi- ja terveyseroja ennaltaehkäisevien palvelujen osalta. Samoin palveluverkkoon ja palvelurakenteen mitoittamiseen liittyvä tavoite. Hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen tähtäävä tavoite tukee kaupungin hiilineutraalisuus tavoitetta ja tulee näin ollen jatkumaan valtuuston vaihtuessa.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunnan arvion mukaan sivistys- ja hyvinvointilautakunta on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa hyvin (60 %) vuosittaisen tilanteen hieman vaihdellessa. Kuvassa 2 esitetyn toteuman mukaan pääosa tavoitteista on joko saavutettu tai niitä on edistetty osittain. Tarkastuslautakunta yhtyy sivistys- ja hyvinvointijohtajan näkemukseen tarpeesta jatkaa työtä hyvinvointi- ja terveyserojen pienentämisen eteen. Tarkastuslautakunta on nostanut asian esiin myös arvioidessaan hyvinvoinnin päämäärälle asetettujen tavoitteiden toteumaa kappaleissa 4.5 - 4.7.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveystoimiala on onnistunut kehittämään valtuustokauden aikana palveluneuvonnan ja ohjauksen sekä matalan kynnyksen palvelujen saatavuutta ja moniammatillisuutta. Käyttöön on otettu mm. nuorten Ohjaamo, sosiaaliohjaus terveysasemilla ja yhdistetty sosiaalipalvelujen neuvonta.

Koronatilannetta on hoidettu hyvässä yhteistyössä yli tulosalue- ja toimialarajojen. Vaativassa tilanteessa on otettu nopeasti käyttöön uusia toimintatapoja ja palveluja, kuten Akuutti arkiapu, terveysasemien pandemiavastaanotot, Vanajaveden sairaalan ylikunnallinen kohorttiosasto, akuutti kotihoidon koronatiimi sekä monenlaisia etäpalveluita.

Toimintaa seurataan monissa palveluissa säännöllisten asiakaskyselyiden ja tiedonkeruun avulla. Lisäksi sähköisiä ja etäpalveluja on lisätty ja kehitetty (mm. Omaolo-palvelu). Palveluiden asiakastytyväisyys on korkealla tasolla, eikä ole laskenut koronavuoden aikana.

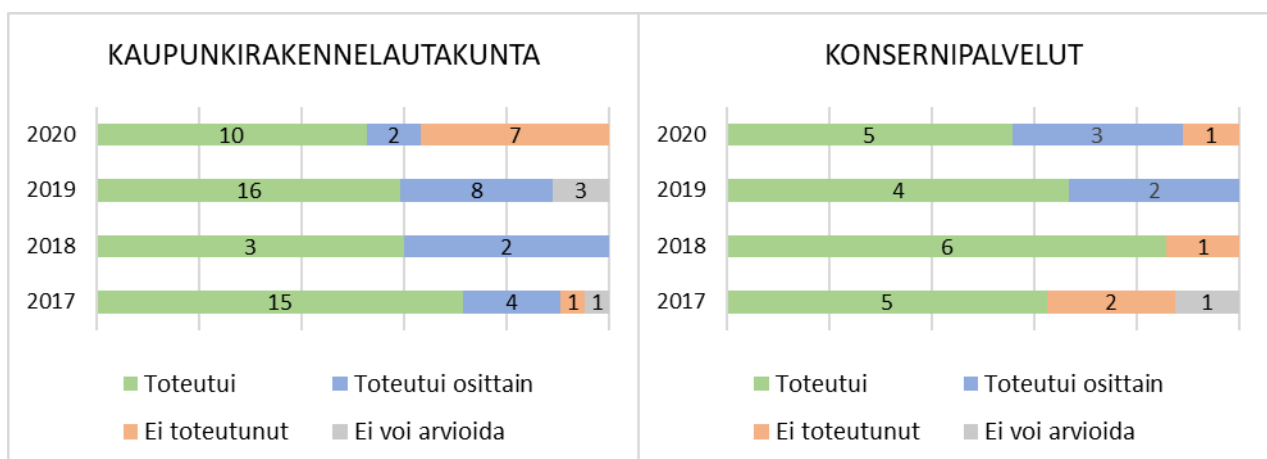
Merkittäviä onnistumisia ovat myös raskaudenaikaisen tupakoinnin (Savuttomat vauvat) ja peruskoululaisten nuuskan käytön (#einuuskalle) vähentymiseen vaikuttaneet kampanjat. Prosessien sujuvuutta on saatu edistettyä esim. painamalla siirtoviivekustannukset alas, niitä ei synny käytännössä enää ollenkaan.

Haasteena nähdään asiakkaiden tarpeiden lisääntyminen, josta sekä talous- että henkilöstöressurssien vastaava kehitys jää jälkeen. Kasvavat henkilöstön saatavuuden vaikeudet ovat varjostaneet palvelujen järjestämistä kiihtyvästi valtuustokauden loppua kohden.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunnan arvion mukaan sosiaali- ja terveyslautakunta on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa kohtalaisesti (51 %). Kuvassa 2 esitetty toteuma osoittaa vuosien 2017-2018 osalta hyvää tasoa, mutta vuosien 2019-2020 osalta tulokset ovat heikkoja. Mittareiden soveltuvuus työn edistymisen arviointiin vaikuttaa niiden kautta saatuihin tuloksiin. Sote-lautakunta on uudistanut tavoitteilleen asetettuja mittareita vuoden 2021 talousarviossa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että lastensuojelun sijaishuollon tarpeen ja kustannusten kasvu sekä vanhusten palveluasumis- ja hoivapalvelujen riittävyys ovat olleet huolenaiheina läpi valtuustokauden.

Tarkastuslautakunnan suositus – Lautakunta pitää tärkeänä, että uusi tarkastuslautakunta sisällyttää arviointisuunnitelmaansa laajemman tarkastelun, arvioinnin ja seurannan yllä mainittujen palvelujen osalta.

Kuva 3 Kaupunkirakennelautakunnan ja konsernipalvelujen valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä

Kaupunkirakennelautakunta

Valtuustokauden mittaisessa tarkastelussa kaupunkirakennetoimialalla on lukuisia onnistumisia, joista nousee esiin mm. Moreenin elinkeinoalueen kehittäminen, Ahveniston sairaala-alueen kaavoitus- ja suunnittelu sekä Asemanrannan ja Engelinrannan alueiden edistäminen.

Katujen saneerauskohteita urakoitiin kuluneella valtuustokaudella enemmän kuin aikaisempina vuosina. Onnistumisina nousee esiin myös Sibelius Metsän luonnonsuojelualueen perustaminen, kaupunkiveneiden käyttöönotto ja pyöräilyn edistäminen.

Valtuustokaudella laadittiin kiertotalouden sisäinen ohjeistus sekä energiatehokkuuden toimintasuunnitelma. Sähköistä asiointia ja asiakaspalvelua edistettiin, pysäköinninvalvonnan mobiilisovellus ja raksakamerat otettiin käyttöön. Lisäksi panostettiin mm. tonttituotannon prosessien sujuvoittamiseen.

Esiin nousee myös joukkoliikenneyksikön toiminnan käynnistäminen sekä paloaseman ja pääkirjaston aikataulun ja määrärahan puitteissa valmistuneet peruskorjaushankkeet.

Haasteena toistuu mittavaan korjausvelkaan liittyvä riski. Myös henkilöstöön liittyvät rekrytointiongelmien ovat nousseet esiin useasti valtuustokauden aikana.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kaupunkirakennelautakunta on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa hyvin (72 %). Vuosina 2017-2018 mittareiden osoittama toteuma oli jopa erinomaisella tasolla. Kuvassa 3 esitetyn toteuman mukaan pääosa tavoitteista on joko saavutettu tai niitä on edistetty osittain. Arviointivuonna jäi kuitenkin toteutumatta aikaisempia vuosia suurempi osa tavoitteista. Toteuman laskuun vaikutti osaltaan koronatilanne.

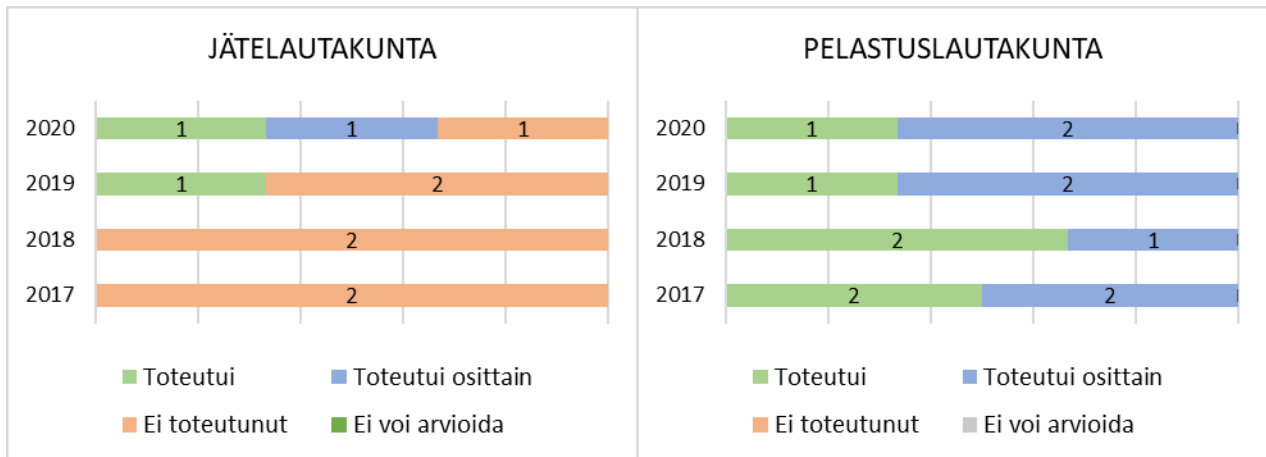
Konsernipalvelut

Valtuustokauden aikaisia onnistumisia konsernipalveluissa ovat mm. konsernirakennemuutoksen toimenpidesuunnitelman toteuttaminen ja konserniyhteisöjen raportointikäytäntöjen uudistaminen. Myös sähköisen hankintajärjestelmän käyttöönotto ja säännöllisesti päivittyvä hankintakalenteri kaupungin verkkosivuilla toteutuivat tavoitteen mukaisesti.

Muita onnistumisia ovat hameenlinna.fi ja visithameenlinna.fi -verkkosivujen yhdistäminen, Työn ilo -toimintamallin edistäminen ja työllisyyspalveluiden hankintajärjestelmän käyttöönotto sekä ohjelmistorobotin hyödyntäminen rakennuslupakäsittelyn ulkoisen laskutuksen automatisoinnissa.

Myös elinvoiman ekosysteemien käynnistäminen ja koordinointi sekä Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman hyväksyminen ja edistäminen ovat merkittäviä onnistumisia kaupungin strategian näkökulmasta.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunnan arvion mukaan konsernipalvelut on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa hyvin (75 %).

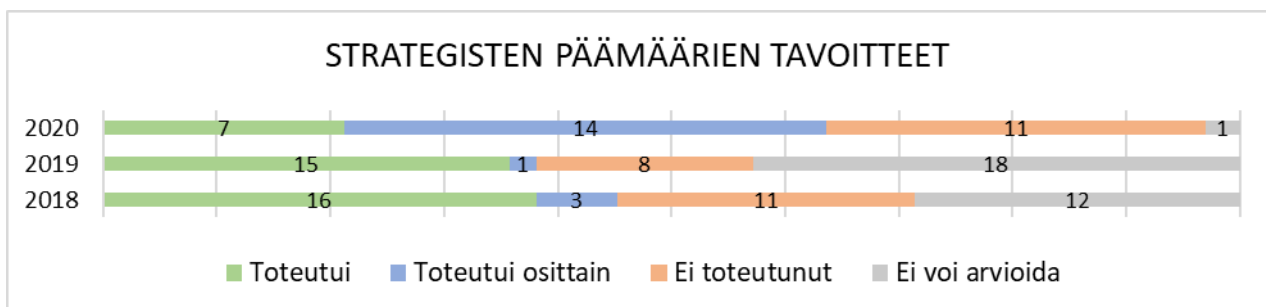
Kuva 4 Jäte- ja pelastuslautakunnan valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä

Tarkastuslautakunnan arviointi – Jätelautakunta on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa heikosti (25 %). Suunta on kuitenkin positiivinen, kuten kuvan 4 perusteella voidaan todeta. Keskeisenä onnistumisena nousee esiin kohentunut henkilöstötilanne, jolla pystytään vastaamaan asetettujen tavoitteiden vaatimuksiin.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Pelastuslautakunta on onnistunut valtuustokauden aikaisten tavoitteiden saavuttamisessa hyvin (73 %). Tavoitteet ovat toteutuneet joko kokonaan tai osittain kuten kuvasta 4 on nähtävissä. Onnistumisena nousee esiin kuntalaisten vahva luottamus palo- ja pelastusalan ammattilaisiin. Samoin digitalisaation hyödyntäminen mm. pelastustoiminnan johtamisessa – reaaliaikaisen kuvan välittäminen onnettomuuspaikalta tilannekeskukseen kamerajärjestelmän avulla on onnistunutta toiminnan kehittämistä.

Strategiset päämäärät

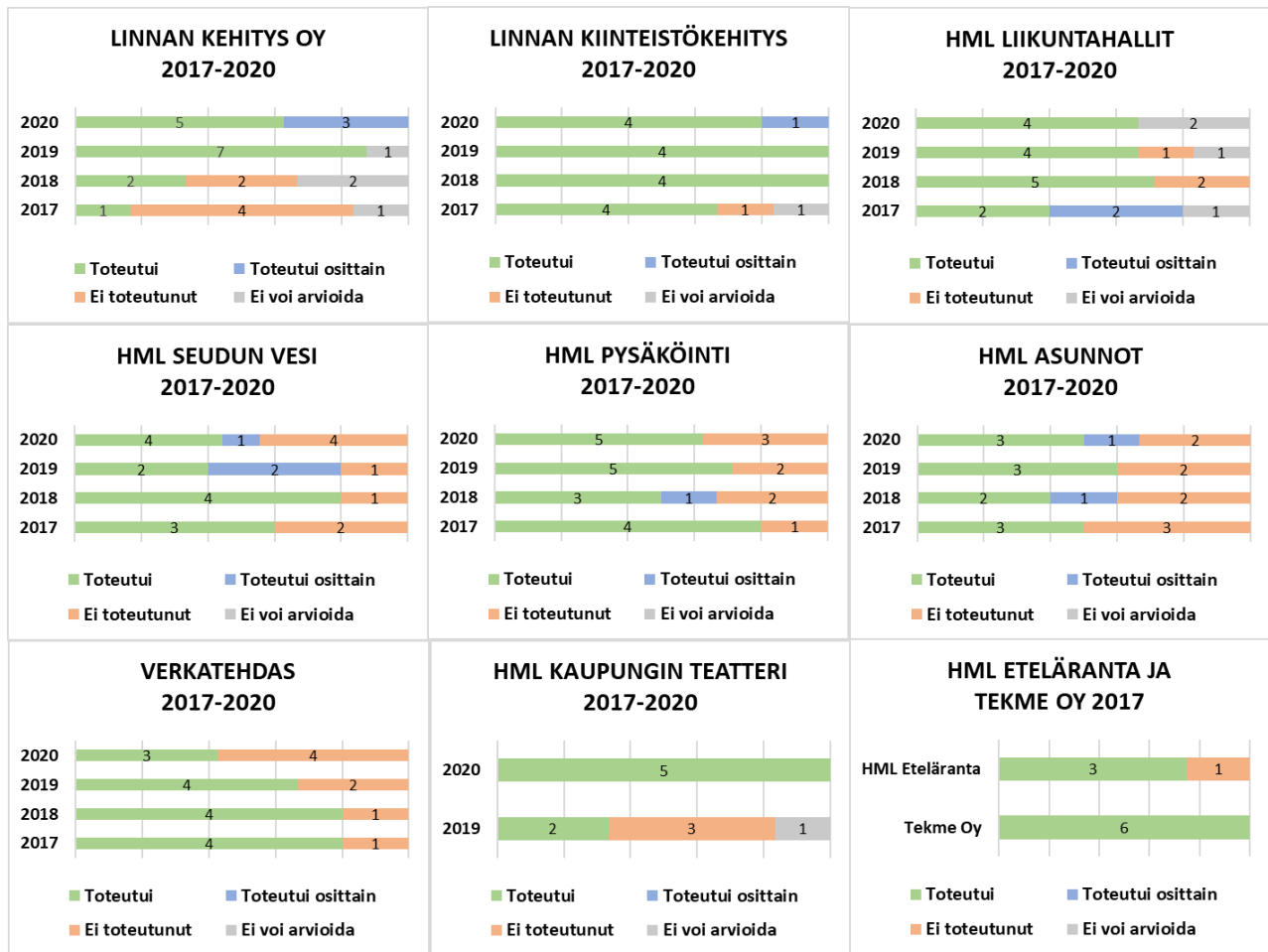
Strategisille päämäärille asetettujen tavoitteiden osalta onnistuminen on ollut tasaisen kohtalaista vuosina 2018-2020, mittareiden osoittama onnistuminen on noin 40 %. Valtuustokauden toteumaa on arvioitu päämäärien tavoitteiden osalta tarkemmin kappaleessa 4.5.

Kuva 5 Strategisille päämäärille asetettujen tavoitteiden vuosien 2018-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä

Strategiset tytäryhtiöt

Konserniyhtiöiden raportoimien toteumatietojen perusteella valtuustokauden työ kohti tavoitteiden saavuttamista on ollut kokonaisuuden osalta varsin tasaista, vaihdellen vuoden 2017 65 %:sta vuoden 2020 67 %:iin, keskiarvon osoittaessa hyvää tasoa, ollen noin 66 %.

Kuva 6 Strategisten tytäryhtiöiden valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä

3.1 Tarkastuslautakunnan arviointityön vaikuttavuus

Tarkastuslautakunnan arvioinnilla edistetään ja vahvistetaan palveluiden tuottamista kuntalaisille kuntalaislähtöisesti ja tuloksellisesti. Tarkoituksena on tuottaa tietoa kuntalaisille siitä, miten valtuuston asettamat visiot ja strategiasta johdetut tavoitteet ovat toteutuneet ja mitä vaikutuksia niillä on kuntalaisten elämään.

Tarkastuslautakunnan arviointityön vaikuttavuutta on valtuustokauden aikana mitattu seuraamalla arviointikertomuksessa annettujen suositusten johdosta saatujen vastineiden ja selvitysten käsittelyä. Kaupunginhallitus on antanut kaupunginvaltuustolle kolme lausuntoa toimenpiteistä, joihin on ryhdytty (yhteensä 61 suosituksen perusteella), koskien tilikausien 2017-2019 arviointia. Tarkastuslautakunnan seurannan mukaan arviointityön vaikuttavuus on kuluneen valtuustokauden osalta jopa hiukan tavoiteltua (75 %) korkeampi, ollen 79 %.

Tarkastuslautakunnan antamat suositukset voidaan ryhmitellä teemoittain talouteen, henkilöstöön, yhteistyöhön, mittareihin, asiakkuuteen sekä korjausvelkaan ja kunnossapitoon liittyviin aiheisiin. Toistuvia suosituksia on annettu talouden tasapainoon, mittareiden soveltuvuuteen sekä korjausvelkaan ja kunnossapitoon liittyen. Koko valtuustokauden aikana huolenaiheina ovat toistuneet talouden heikot näkymät, korjausvelan aiheuttaman riskin hallinta sekä lastensuojelun kustannusten kasvuvauhti. Myös tämän arviointivuoden tarkastelussa nämä aiheet nousevat esiin. Niiden toistuminen viestii paitsi kehittämistarpeesta, myös ratkaisujen haastavuudesta. Tehdyillä toimenpiteillä ei ole saatu aikaan toivottuja vaikutuksia tai ne ovat nähtävissä vasta pidemmällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunnan arviointitehtävä on mielenkiintoinen ja palkitseva, mutta toisaalta myös vaikea. On hienoa todeta, että valtuuston asettamien päämäärien eteen on tehty tuloksellista työtä kaupungin arvojen mukaisesti ja tavoitteisiin on päästy tarkoituksenmukaisella tavalla. On huomattavasti haastavampaa arvioida osittain toteutuneita tavoitteita tai epäonnistumisia ja pohtia niiden merkitystä strategian toteutumisen näkökulmasta. Tavoitteena pohdinnalla ja siihen liittyvällä arvioinnilla on kaupungin toiminnan kehittäminen. Tarkastuslautakunta pyrkii omalla toiminnallaan, arviointikertomukseen koottujen arviointien ja suositusten avulla, auttamaan valtuustoa tavoiteltujen tulosten seurannassa ja tukemaan päätöksenteossa. Kuntalaisille arviointikertomuksessa välitetään tietoa kaupungin toiminnan tuloksellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Kuva 7 Näkymä Vanajanlinnalta Katumajärvelle

4 Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

4.1 Taloudelliset tavoitteet

Vuoden 2020 alkuperäisessä talousarviossa ylijäämätavoite oli 36 000 euroa, muutetussa talousarviossa se muuttui -7,6 milj. euron alijäämäksi. Valtion myöntämät kertaluonteiset koronatuot nostivat kaupungin talouden hyvään lopputulokseen ja ylijäämää kirjattiin tilinpäätöshetkellä 13,9 milj. euroa.

Talousarvion toteumaan keskeisesti vaikuttavia tekijöitä ovat verotulojen ja valtionosuuksien kertymät sekä toimintakatteen kehitys. Valtuuston asettamista yhteisistä tavoitteista verokertymän kasvu ja talouden tasapaino ovat suoraan talouden toteumasta mitattavia tavoitteita. Niitä käydään läpi tarkemmin kappaleessa 4.5.1 Yhteiset strategiset tavoitteet.

4.1.1 Verokertymä

Verotulojen kasvuvauhti oli Hämeenlinnassa arviointivuonna huomattavasti koko maata nopeampi, ne kasvoivat 15,6 milj. euroa, eli 5,5 % edellisvuoteen verrattuna, ollen yhteensä 299 milj. euroa. Koko maan verotulot kasvoivat 4,0 %.

Kaupungin vahvaan verokertymään vaikuttivat vuositulorajaan perustuvan verokorttiuudistuksen käyttöönotto vuonna 2019 ja kuntien koronatukena päätetty yhteisöveron jako-osuuskorotus, joiden yhteisvaikutuksen on arvioitu olevan noin 8,2 milj. euroa. Lisäksi kaupungin tuloveroprosentin korotus 0,25 prosenttiyksiköllä näkyy noin 2,8 milj. euron kasvuna vuoden 2020 verotuloissa. Huolimatta vahvasta kehityksestä, vuoden 2020 verokertymä jäi alle alkuperäisen talousarvion tavoitteen, joka oli 301,5 milj. euroa.

Kiinteistöverotuksessa siirryttiin arviointivuoden aikana joustavaan valmistumiseen, joka tarkoittaa sitä, että eri kiinteistönomistajilla verotus valmistuu toukokuusta alkaen eri aikaan. Uudistuksesta johtuen kiinteistöverokertymä jäi noin 2,2 milj. euroa (10 %) budjetoidusta.

Verotulot muodostavat noin 60 % kaupungin tuloista. Tuloveron osuus koko verokertymästä on noin 85 %, yhteisöveron noin 6 % ja kiinteistöveron osuus noin 8 %. Verotulokertymä on pitkällä aikavälillä pysynyt staattisena, vuodesta 2015 vuoteen 2019 kasvua ei ole juurikaan syntynyt. Arviointivuoden positiiviseen kehitykseen vaikuttaa suurelta osin kaksi edellä mainittua poikkeustekijää, verokorttiuudistus ja yhteisöveron jako-osuuskorotus, jotka kehityksen jatkuvuutta arvioitaessa on syytä huomioida. Kuten toimintakertomuksessa todetaan, yhden vuoden muuta kuntakenttää nopeammasta tai hitaammasta kasvusta ei voi tehdä kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

4.1.2 Toimintakate, vuosikate ja poistot sekä nettoinvestoinnit

Toimintakate kertoo, kuinka paljon toimintakuluista jää toimintatulojen jälkeen katettavaksi veroilla ja valtionosuuksilla. Alkuperäisessä talousarviossa toimintakatetavoite oli 3,2 % edellisvuoden tilinpäätöslukemaa korkeampi. Lisätalousarviokäsittelyssä kulutasoa korotettiin 397,6 milj. euroon, joka oli peräti 7 % edellisvuoden toteumaa korkeampi.

Tilinpäätöshetkellä toimintakate ylitti alkuperäisen budjetin, mutta alitti lisätalousarvion, ollen 386,8 milj. euroa. Kustannukset nousivat 16,6 milj. euroa (4,5 %) edellisvuoteen verrattuna.

Kuntakentän keskimääräinen kulutaso 3,1 % ylitettiin, mutta on hyvä huomioida, että kasvu sisältää edellisvuoteen verrattuna 6,0 milj. euroa vähemmän toimintatuottoja, jotka koostuvat omaisuuden myyntivoitoista ja koronan aiheuttamista tulomenetyksistä. Lisäksi toimintakuluihin sisältyy 2,8 milj. euroa kertaeriä, jotka koostuvat koronasta johtuvista menoista sekä henkilöstökuluista, joten vertailukelpoinen toimintakatteen kasvu oli 2,1 %. Toimintakertomuksessa on arvioitu tuon kuntakentän keskiarvoa alhaisemman toimitakatteen kasvun olevan edelleen liian kova kaupungin taloudelliseen tilanteeseen nähden.

Vuosikatetavoite ylitettiin 13,6 milj. eurolla alkuperäiseen talousarvioon verrattuna, toteuman ollessa 33,1 milj. euroa. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Poistot puolestaan kuvaavat keskimääräistä vuosittaista korvausinvestointitarvetta. Mikäli vuosikate kattaa poistot, kunnan ei tarvitse velkaantua tai realisoida omaisuutta pitääkseen olemassa olevat palvelujen tuotantovälineet kunnossa. Arviointivuoden vuosikate kattaa 151 % poistojen ja arvonalentumisten yhteismäärästä. Vuoteen 2019 verrattuna parannus on huima, silloin vuosikate oli 37 %.

Nettoinvestointeihin varattiin alkuperäisessä talousarviossa 36,8 milj. euroa ja muutosten jälkeen 37,1 milj. euroa. Toteuma oli 29,5 milj. euroa.

Valtuuston hyväksymän pidemmän aikavälin taloussuunnitelman mukaan investointitaso pysyy korkealla. Koska investointiohjelman mukaiset suunnitelmat ovat huomattavasti suuremmat kuin vuosikate mahdollistaisi, kaupungin velkaantuminen ja sen myötä korkokustannukset kasvavat. Tämä puolestaan lisää epävarmuustekijöitä talouden tasapainottamiseen.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Lautakunta pitää tärkeänä kaupungin taloudellisen kokonaistilanteen ymmärtämistä. Tilinpäätöksen tuloslaskelma pelkästään ei anna täydellistä kuvaa siitä. Toimintakertomuksessa ja tilinpäätöstiivistelmässä talouden tilaa on pyritty kuvaamaan covid-19-pandemian vaikutuksista puhdistettuna, tulot ja menot huomioiden, jolloin tilikauden alijäämä olisi ollut -5,2 milj. euroa. Pandemian tulosta parantavan vaikutuksen on näin ollen arvioitu olevan kaupungin tilinpäätöksessä yhteensä 19,1 milj. euroa. Konsernitilinpäätöksen osalta vastaavaa arviota ei ole esitetty.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta toteaa, että toimintakatteen kasvu on saatava pysymään maltillisella tasolla, covid-19-pandemiasta johtuvan hoiva- ja huolenpitovajeen korjaamisesta aiheutuvat kustannukset huomioiden.

4.2 Talouden tasapainottaminen ja arvio toimenpiteistä

Tilinpäätöksen mukaan kaupungin taseessa ei ole enää kattamatonta alijäämää. Vuoden 2020 hyvä tulos johtuu kuitenkin valtion maksamien koronatukien määrästä, ei kaupungin onnistuneista tasapainottamistoimista. Kaupungin talous oli selvästi alijäämäinen ennen covid-19-pandemiaa, eikä suuntaa ole saatu käännettyä arviointivuoden aikana.

Talousarvion 2021 yhteydessä kaupunginvaltuusto on päättänyt kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitelmasta. Kun siihen päivitettiin vuoden 2020 tilinpäätöstiedot sekä talousjohdon huhtikuinen ennuste, näytti vuoden 2024 kumulatiivinen alijäämä -59,3 milj. euroa.

Toukokuussa saadun tiedon mukaan taloussuunnitelmaan vaikuttaa positiivisesti aikaisempaa huomattavasti parempi verotuloennuste, eikä alijäämäkehityksen arvioida olevan läheskään niin jyrkkää kuin huhtikuussa ennustettiin. Lähes -60 milj. euron alijäämäennuste on lieventynyt -20 milj. euroon.

Talouden tasapainottamistoimenpiteiden tarve on parantuneesta ennusteesta huolimatta ilmeinen. Niitä tulee jatkaa, jotta kehitys saadaan käännettyä positiiviseen suuntaan. Kaupunginhallitus on toimintakertomuksessa todennut, että taloudenpidon kannalta oleellisinta on varmistaa käyttötalouden tasapainon saavuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla. Kirjanpidolliset järjestelyt tai muut kertaluonteiset erät eivät ole kestäviä tapoja talouden tasapainottamiseen. Kaupungin on välttämätöntä kyetä päättämään toimintakuluja alentavista asioista sekä pidättäytyä toimintakuluja kasvattavista päätöksistä.

4.2.1 Arvio talouden tasapainotuksen toteutumisesta

Kaupunginhallitus päätti lokakuussa 2019 talouden tasapainottamisohjelmasta, jonka tavoitteiden toteumaa on raportoitu hallitukselle säännöllisesti. Toimintakertomuksessa todetaan, että raportoidun perusteella ei ole saatu merkittäviä tasapainotustoimia aikaiseksi. Pysyviä kustannussäästöjä syntyy vain vähän ja kertaluonteisista vaikutuksista Tavastian kiinteistöjen yhtiöittäminen on suurin. Sen tavoiteltu kirjanpidollinen vaikutus on toteutuessaan n. 9 milj. euroa. Helmikuussa 2021 kaupunginhallitus päätti erillisen tasapainottamisohjelman päättämisestä.

Arviointivuosi on ollut äärimmäisen poikkeuksellinen koronatilanteen laajuuden, vakavuuden ja ennalta arvaamattomuuden vuoksi. Kaupungin ja konsernin menoihin ja tuloihin ovat heijastuneet covid-19-pandemiasta johtuneet rajoitustoimenpiteet ja niiden kerrannaisvaikutukset. Jos kuitenkin pyritään arvioimaan kaupungin taloudellista tilannetta ja sen kehityssuuntaa ilman koronan euromääräisiä vaikutuksia, on viivan alla arviointivuonna negatiivinen luku. Talouden tasapainottaminen ei ole onnistunut. Pidemmän aikavälin taloussuunnitelman mukaan myös tuleva kehitys kumulatiivisen alijäämän osalta jatkuu negatiivisena.

Kuntalain 118 §:n mukaan alijäämän kattamisvelvollisuuden laiminlyönti käynnistää erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn. Arviointimenettelyssä valtio ja kunta yhdessä selvittävät kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut. Hämeenlinnan osalta alijäämien kattamisvelvollisuus hoitui arviointivuonna

välillisesti valtion toimesta, mutta mikäli talousennuste pitää paikkansa, aloitetaan laskenta¹ kuluvan vuoden tilinpäätöksen perusteella uudestaan.

Kaupungilla on rahastoituna aikaisempien tilikausien ylijäämiä yhteensä 64,4 milj. euroa Hämeenlinna-rahastossa. Vuoden 2020 tilinpäätöksessä rahastoa purettiin valtuuston päätöksen mukaisesti 2,8 milj. eurolla arvonalentumiskirjausten katteeksi.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Tarkastuslautakunta toteaa, että arviointivuoden kuluessa toteutetulla talouden tasapainottamisohjelmalla saavutetut säästöt jäivät vähäisiksi kokonaisuus huomioiden. Ohjelma pilkkoutui lukuisiksi erillisiksi muutoksiksi ilman selkeää rakenteellisen muutoksen yleislinjaa, eikä siinä esitetty vaihtoehtoisia muutoskohteita tai mahdollistettu laajempaa keskustelua vaihtoehtojen priorisoinnista esim. valtuustossa tai lautakunnissa.

Tasapainoinen talous on yksi olennainen tekijä kaupungin elinvoimaisuuden turvaamisessa. Arviointikertomuksen laatimishetkellä voimassa olevan taloussuunnitelman mukaan lähivuosien talouskehitys pitää suunnitelmakauden alijäämäisenä, eikä kuntalain mukainen talouden tasapainovaatimus toteudu.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tasapainoisen talouden mahdollistamiseksi on välttämätöntä saada aikaan pysyviä kustannussäästöjä.

Kuva 8 Kaupungin valtuuston kokoustilan kauniit ovet

¹ Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien, Kuntal 110 §:n 3 momentti.

4.3 Talouden tunnuslukujen kehitys

Kuntalain 118 §:ssä on säädetty arviointimenettelystä, joka koskee erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevia kuntia. Kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin edellytysten turvaamiseksi.

Arviointimenettely voidaan käynnistää, mikäli kunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain säätämässä määräjassa. Lisäksi arviointimenettely voidaan käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään - 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään -500 euroa, tai kunnan rahoituksen riittävyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien neljän kuntalaissa määritellyn talouden tunnusluvun raja-arvot täyttyvät kahtena vuonna peräkkäin. Nämä arviointimenettelyyn johtavat kriteerit tunnetaan nimellä kriisikuntakriteerit ja niiden mukaisten tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Tilastokeskuksen ylläpitämistä konsernitilinpäätösten tiedoista. Arviointimenettelyyn käynnistämisestä ja laajuudesta päättää valtiovarainministeriö.

Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin taloudellista tilannetta arviointimenettelyyn kriteerien kautta.

4.3.1 Taseeseen kertyneen alijäämän kattaminen

Kuntalain 110 § 3 momentin mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Arviointivuoden tilinpäätös oli ylijäämäinen (13,9 milj. euroa) ja kattoi myös taseeseen kertyneet edellisten tilikausien alijäämät (-13,7 milj. euroa). Vuoden 2020 tilinpäätöksessä taseeseen kertyi 195 600 euroa ylijäämää. Alijäämän kattamisvelvollisuus on kaupungin osalta näin ollen kuitattu, eikä arviointimenettelyyn johtava kriisikuntakriteeri täyty.

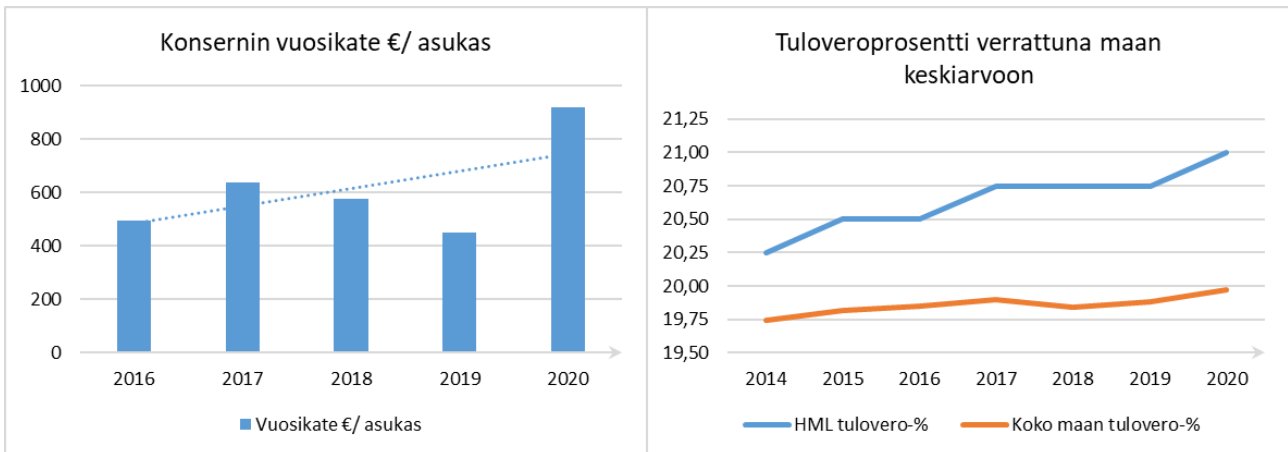
4.3.2 Tunnuslukujen raja-arvot

Arviointimenettely voidaan käynnistää, mikäli kaikki neljä tunnuslukua ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet säädettyt raja-arvot. Tunnusluvut ja raja-arvot ovat seuraavat:

- **konsernin vuosikate €/ asukas** – kriteeri täyttyy, jos arvo on negatiivinen ilman kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) 30 §:n mukaan myönnettyä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta
- **tulovero-% verrattuna maan keskiarvoon** – kriteeri täyttyy, jos kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti
- **konsernin lainat €/ asukas** – kriteeri täyttyy, jos asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 %
- **konsernin suhteellinen velkaantuneisuus (%)** – kriteeri täyttyy, jos kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 %

Hämeenlinnassa yksi näistä tunnusluvuista, konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, on täyttynyt vertailukaudella 2016 - 2020 vuosittain. Arviointivuoden osalta myös tuloveroa koskeva raja-arvo täyttyi. Muut kaksi tunnuslukua selviävät raja-arvovertailusta, eikä kriisikuntakriteeri tunnuslukujen osalta näin ollen täyty.

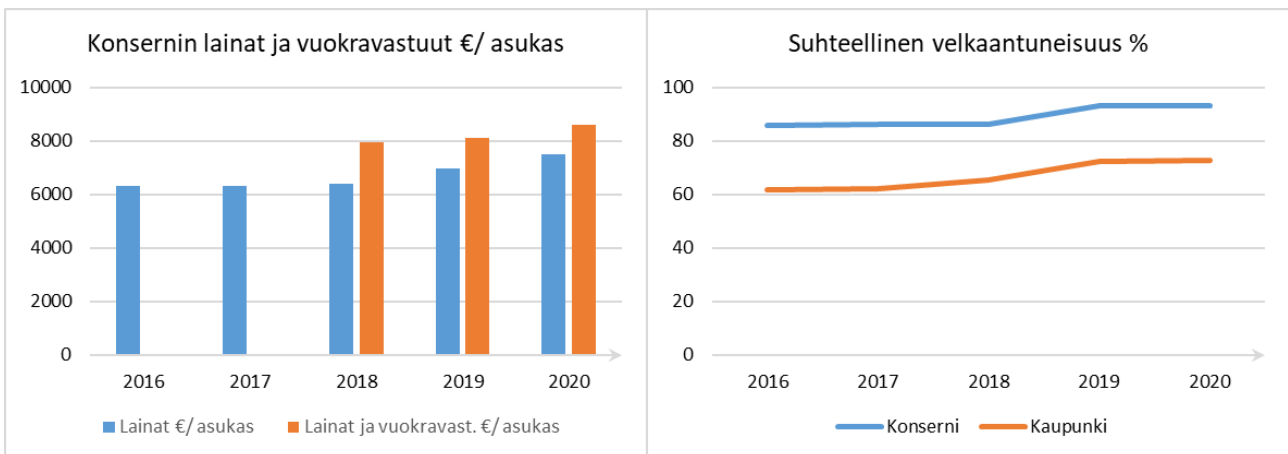
Seuraavaksi on kuvattu tunnuslukujen kehitystä tarkastelujaksolla, kaavion avulla ja sanallisesti.

Kuva 9 Hämeenlinna-konsernin vuosikatteen kehitys asukasta kohden sekä Hämeenlinnan tuloveroprosentin kehitys verrattuna maan keskiarvoon

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Sen katsotaan olevan riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Negatiivinen vuosikate viestii tulo-rahoituksen heikkoudesta, silloin ei pystytä kattamaan edes juoksevia menoja. Kuntalaissa säädetty raja-arvo ei täyttynyt Hämeenlinnan konsernissa, vuosikate oli 919 €/ asukas.

Tuloveroprosentin osoittama raja-arvo täyttyi arviointivuoden osalta. Ero kuntien keskimääräiseen painotettuun tuloveroprosenttiin oli 1,03 prosenttiyksikköä. Hämeenlinnan veroprosenttia nostettiin 0,25 prosenttiyksikköä 21 %:iin ja vertailuarvo oli 19,97 %. Myös muut kunnat ovat nostaneet veroprosenttiaan, koska kuntien keskimääräinen painotettu tuloveroprosentti on noussut viime vuoden 19,88 %:sta 0,09 prosenttiyksikköä.

Kuva 10 Hämeenlinna-konsernin lainat ja vuokravastuut asukasta kohden sekä konsernin ja kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016-2020

Kuntakonsernien keskimääräinen lainamäärä vuonna 2019 oli 7 105 €/ asukas, jonka 50 %:n ylitys olisi 10 658 €. Hämeenlinnan konsernin lainat/ asukas tunnusluku vuonna 2020 oli 7 509 €, joten kuntalaissa säädetty raja-arvo ei täyttynyt. Yllä olevassa kaaviossa on esitetty vuosien 2018-2020

osalta myös uusi tunnusluku, konsernin lainat ja vuokravastuut €/ asukas. Tämä on otettu mukaan tarkasteluun, koska se kuvastaa paremmin kunnan taloudellista todellisuutta nykypäivänä, kun esimerkiksi kiinteistöjen leasing-järjestelyt ovat yleistymässä. Kriisikuntakriteerinä kyseistä tunnuslukua tullaan arvioimaan ensimmäistä kertaa vuonna 2022 perustuen vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöstietoihin.

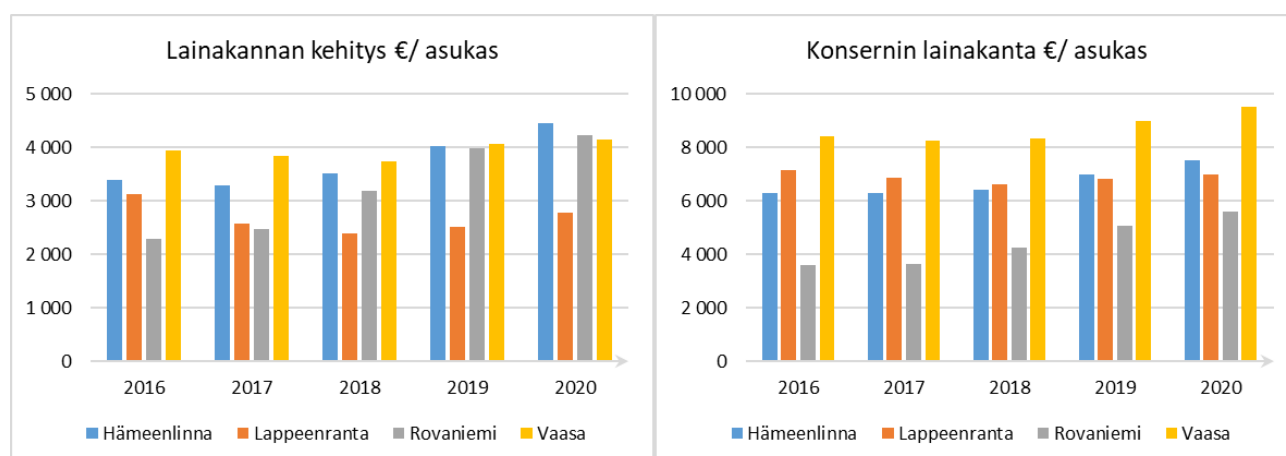
Suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Hämeenlinnassa kyseinen raja-arvo on ollut yli 50 % ja siten täyttänyt arviointimenettelyn kriteerit koko tarkastelujaksolla 2016-2020.

Arviointivuonna konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 93,3 %. Kaupungin vastaava osuus oli 72,6 %. Prosenttiosuus on kasvanut vuodesta toiseen, sekä konsernin että kaupungin osalta.

4.3.3 Verrokkikaupungit

Seuraavaksi on kuvattu tiettyjen talouden tunnuslukujen kehitystä viimeisen viiden vuoden ajalta Hämeenlinnan ja kolmen muun kaupungin osalta. Verrokkikaupunkeina ovat asukasluvultaan Hämeenlinna lähinnä olevat kaupungit – Lappeenranta, Rovaniemi ja Vaasa. Lähteinä on käytetty kaupunginhallitusten maaliskuussa käsittelemiä tilinpäätöksiä.

- **Lainakanta €/ asukas** = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) / asukasmäärä 31.12.2020
- **Konsernin lainakanta €/ asukas** = Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) / asukasmäärä 31.12.2020
- **Verotulot €/ asukas** = Verotulot / asukasmäärä 31.12.2020
- **Valtionosuudet €/ asukas** = Valtionosuudet / asukasmäärä 31.12.2020
- **Vuosikate €/ asukas** = Vuosikate / asukasmäärä 31.12.2020
- **Kertynyt yli-/ alijäämä €/ asukas** = [Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)] / asukasmäärä 31.12.2020

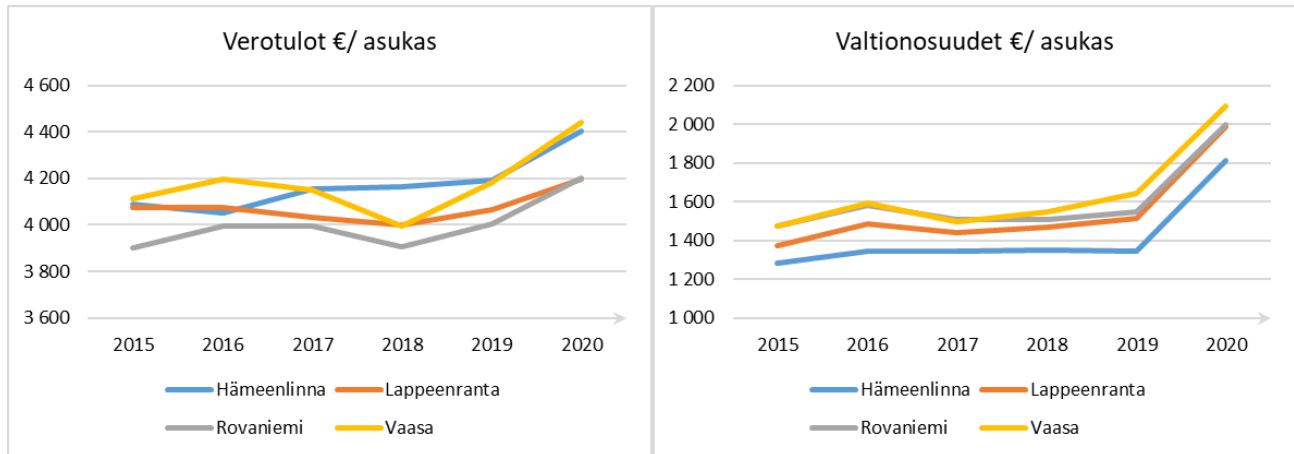

Kuva 11 Verrokkikaupunkivertailua – lainakannan ja konsernin lainakannan kehitys asukasta kohden vuosina 2016-2020

Hämeenlinnan lainakanta kasvoi edellisvuodesta 30,2 milj. euroa ja oli tilinpäätöshetkellä 4 448 €/ asukas. Se on 970 € enemmän kuin Manner-Suomen kuntien keskimääräinen lainakanta 3 478 €/ asukas (ennakkotieto). Vertailuryhmästä ainoastaan Lappeenranta sijoittuu alle kuntien keskiarvon (2 783 €/ asukas).

Kaupungin lainakanta on ollut viimeisen vuosikymmenen ajan vahvassa kasvussa vuosia 2015 ja 2017 lukuun ottamatta. Sen arvioidaan kasvavan keskimäärin 10 milj. euroa per vuosi vielä usean vuoden ajan ja suunnitelmakaudella 2021-2024 keskimääräistä kasvua nopeammin, tiedossa olevista investointitarpeista ja korjausvelasta johtuen.

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Hämeenlinna-konsernin lainakanta €/ asukas kasvoi edellisvuodesta 536 € eli noin 8 %. Lappeenrannassa luku kasvoi noin 2 %. Rovaniemellä konsernin lainakannan kasvu asukasta kohden oli 10 %. Vaasassa vastaava kasvu oli 6 %.

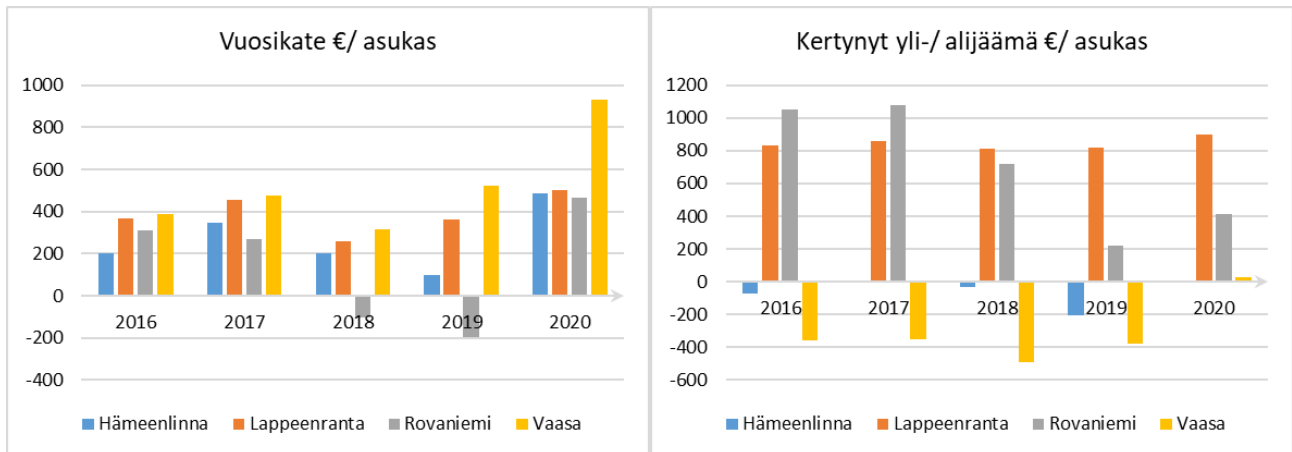
Kuva 12 Verrokkikaupunkivertailua – verotulot ja valtionosuuden asukasta kohden vuosina 2015-2020

Hämeenlinnan verotulot kasvoivat edellisvuodesta noin 15,6 milj. € (5,5 %). Koko maan verotulot kasvoivat 4,0 %, eli Hämeenlinnan verotulokehitys oli huomattavasti koko maan keskiarvoa vahvempaa.

Verrokkikaupunkien verotulokehitys asukasta kohden on kuvion perusteella saman suuntaista, Rovaniemellä kasvuvauhti on sama, Lappeenrannassa hiukan hitaampi ja Vaasassa hiukan nopeampi kuin Hämeenlinnassa.

Valtionosuutta Hämeenlinnassa saatiin 122 milj. euroa, 1 811 €/ asukas. Edellisvuoteen verrattuna kasvua oli 35 % (466 €/ asukas). Valtionosuudet sisältävät valtion tukea yhteensä 19,7 milj. euroa, josta suoraa koronatukea on noin 17,1 milj. euroa ja harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta (epäsuoraa koronatukea) 2,6 milj. euroa. Lisäksi vuonna 2020 saatiin veromenetysten kompensatiota koronan johdosta noin 1,4 milj. euroa, joka peritään korkoineen pois vuonna 2021. Normaalisti toiminnasta johtuvaa valtionosuuden lisäystä saatiin noin 600 000 euroa, joka on noin 0,7 % enemmän kuin vuonna 2019.

Kuntien keskimääräiset valtionosuudet kasvoivat yli 27 %, noin 235 milj. euroa. Hämeenlinnassa kasvu oli muuta maata korkeampaa, myös verrokkikaupunkien valtionosuudet kasvoivat lähes samassa suhteessa Hämeenlinnan kanssa, ylittäen maan keskitason. Verrokkikaupunkien keskinäisessä vertailussa Hämeenlinnan tunnusluku on kuitenkin edelleen matalin (1 811 €/ asukas) ja Vaasassa korkein (2 091 €/ asukas).

Kuva 13 Verrokkikaupunkivertailua – vuosikatteen sekä kertyneiden yli- tai alijäämien kehitys asukasta kohden vuosina 2016-2020

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Se on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa johtuen toimintojen organisoinnissa ja palvelutoiminnan laajuudessa esiintyvistä kuntakohtaisista eroista.

Hämeenlinnan kaupungin vuosikate oli 33,1 milj. euroa, joka oli 13,6 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ennakoitiin. Vuosikate parani 391 % edelliseen vuoteen verrattuna ollen 488 €/ asukas. Myös verrokkikaupungeissa kyseinen tunnusluku kasvoi, suurin muutos edellisuuteen verrattuna on Rovaniemellä, jossa huomattavan negatiivinen vuosikate nousi samalle tasolle Hämeenlinnan ja Lappeenrannan kanssa. Vaasassa vuosikate asukaslukuun nähden on lähes puolet korkeampi kuin muissa verrokkikaupungeissa.

Hämeenlinnassa arviointivuoden tulos oli 13,9 milj. euroa ylijäämäinen. Se riitti kattamaan edellisten tilikausien kertyneet alijäämät. Taseessa oli vuoden 2021 tilikautta avattaessa noin 195 600 euroa edelliseltä tilikaudelta kertynyttä ylijäämää. Myös verrokkikaupunkien tilanne oli positiivinen arviointivuoden tilinpäätöshetkellä, Vaasa sai kuitattua kertyneet alijäämät ja Rovaniemen tappiollinen kausi kääntyi plussalle. On kuitenkin huomioitava, että kuntatalouden arviointivuoden positiivinen tulos johtuu pääosin valtiolin avokäisistä koronakompensatioista.

4.4 Konserni ja konsernivalvonta

Hämeenlinnan kaupunkikonserni muodostuu kaupungista emoyhteisönä ja sen tytäryhteisöistä. Tytäryhteisöjä ovat ne yhtiöt, säätiöt ja kuntayhtymät, joissa kaupunki käyttää määräysvaltaa. Hämeenlinnan kaupunki omistaa tai käyttää puhevaltaa myös lukuisissa muissa yhteisöissä, joissa se ei ole määrävässä asemassa.

Omistajapolitiikan ohjauksesta ja valvonnasta vastaa kaupunginvaltuusto. Se päättää myös omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja ja apulaiskaupunginjohtaja muodostavat konsernijohton, joka vastaa kaupunkikonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan johtamisesta.

Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että konsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, asetetut tavoitteet saavutetaan, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinpäätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään missä tehtävissä kaupunki on mukana omistajana ja sijoittajana ja minkä toimintaperiaatteiden mukaan konsernia ohjataan ja valvotaan. Omistajapoliittiset linjaukset on koottu valtuuston 14.5.2018 § 57 hyväksymään asiakirjaan, johon sisältyy omistajapoliittisten periaatteiden lisäksi merkittävimmille konserniyhteisöille asetetut valtuustokauden mittaiset strategiset, kaupunkikonsernin kokonaisetua ajavat tavoitteet. Omistajaohjauksella toteutetaan omistajapolitiikkaa.

Konserniohjeessa määritellään mm. kaupungin tytäryhteisöjen johdon rooli ja velvollisuudet sekä pelisäännöt kaupunkikonsernin toiminnalle.

Konsernivalvonnan toteuttamisesta on annettu selvitys tilinpäätöksessä. Tarkastuslautakunta on lisäksi arviointivuoden aikana saanut liiketoimintajohtajalta selvityksen konsernivalvonnan toimenpiteistä, strategisten yhtiöiden sitovien tavoitteiden toteutumisesta ja tulevaisuuden näkymistä.

Arviointivuoden aikana tapahtuneita, toimintakertomuksessa esiin nostettuja, strategisten tytäryhteisöjen näkökulmasta olennaisia asioita ovat Kiinteistö Oy OP-talon osakkeiden myynti kaupungin 100 % omistamalle Hämeenlinnan Asunnot Oy:lle sekä Hämeenlinnan Seudun Työvalmennussäätiö Luotsin siirtyminen sääntömuutoksella kaupungin tytäryhteisöasemaan 11.12.2020. Viimeksi mainittua ei yhdistelty vielä vuoden 2020 konsernitilinpäätökseen, koska sääntömuutos toteutettiin loppuvuodesta ja kaupungin määräysvalta hallituksessa realisoitui vasta vuoden 2021 alusta alkaen.

4.4.1 Strategisille tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunnan arviointi ulottuu kuntalain 121.2 §:n perusteella kunnan oman toiminnan lisäksi myös tytäryhtiöille asetettujen tavoitteiden toteutumisen ja tytäryhtiöiden toiminnan tuloksellisuuden arviointiin.

Kaupungin keskeisimmille tytäryhtiöille (8 kpl) asetetaan vuosittain valtuustoon nähden sitovat tavoitteet, jotka perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet ovat yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohtina. Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetettiin erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä palkkatukityöllistämistä. Niiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen.

Yhtiöt ovat raportoineet sitovien tavoitteiden toteutumisesta valtuustolle kolmannesvuosiraporttien yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Omistajapoliittisissa linjauksissa asetettujen pitkän tähtäimen tavoitteiden kehittymisestä raportoitii keväällä julkaistussa yhteisöjen vuosikatsauksessa. Samassa yhteydessä kerrottiin laajemmin yhteisöjen taloudesta ja toiminnasta.

Tarkastuslautakunta arvioi strategisten tytäryhtiöiden tavoitteiden toteutumista ottaen huomioon tilinpäätöksessä raportoidut toiminnallisten tavoitteiden toteutumiset, sekä vuosikatsauksessa raportoidut tiedot taloudesta ja toiminnasta. Liiketoimintajohtaja esitteli omistajaohjauksen arvion toiminnallisten tavoitteiden osalta vieraillessaan tarkastuslautakunnassa kevään aikana.

Strategisten tytäryhtiöiden 54 valtuustoon nähden sitovasta tavoitteesta toteutui tarkastuslautakunnan arvion mukaan 61 %, osittain toteutui 11 %, toteutumatta jäi 24 % ja 4 %:n osalta toteutumista ei voitu arvioida. Tarkastuslautakunnan mielestä tavoitteiden toteuma oli arviointivuoden osalta kokonaisuudessaan hyvällä tasolla (valtuustokauden toteumaa on arvioitu lyhyesti kappaleessa 3). Yksittäisten yhtiöiden osalta se oli vaihtelevaa. Osalle oli asetettu yhtenäisiä tavoitteita, kuten taloudelliseen tulokseen, asiakastytyväisyyteen, tilojen käyttöasteeseen ja energiatehokkuuspotentiaalin kartoittamiseen liittyviä tavoitteita. Niitä on arvioitu lyhyesti seuraavaksi:

- Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen asetettiin tavoitteeksi kaikille yhtiöille. Se toteutui niistä kuudessa. Tarkastuslautakunnan arvioin mukaan työllistämistavoitteessa onnistuttiin hyvin (6/8 = 75 %).
- Tilikauden tulosta koskeva tavoite asetettiin seitsemälle yhtiölle kahdeksasta ja se toteutui niistä kahdessa. Taloudellista tulosta/ tuloskehitystä mittaava tavoite toteutui yhtiöissä tarkastuslautakunnan arvion mukaan heikosti (2/7 = 29 %). Koronapandemialla oli merkittävä vaikutus talouden toteumaan.
- Asiakastytyväisyyttä koskeva tavoite asetettiin viidelle yhtiölle kahdeksasta ja se toteutui niissä kaikissa. Onnistuminen oli erinomaista!
- Tilojen käyttö- tai vuokrausastetta mittaava tavoite asetettiin viidelle yhtiölle ja se toteutui kolmessa niistä. Tulosta voidaan pitää hyvänä (3/5 = 60 %).
- Yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittamiseen liittyvä tavoite asetettiin kuudelle yhtiölle kahdeksasta ja se toteutui tarkastuslautakunnan arvion mukaan neljässä niistä kokonaan ja kahdessa osittain. Toteumaprosentti (83 %) osoittaa erinomaista onnistumista tämän tavoitteen osalta.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta haluaa kiittää omistajaohjausyksikköä avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistämisestä mm. yhteisöjen vuosikatsaus -raportin avulla. Se julkaistiin toista kertaa tänä keväänä ja antaa tiiviin, selkeän ja informatiivisen näkymän yhteisöjen toimintaan ja talouteen.

Seuraavaksi on esitetty yhtiökohtaiset taulukot tavoitteiden toteutumisesta ja huomioita niihin liittyen.

Taulukko 1 **Hämeenlinnan Asumus Oy** – tavoitteiden toteuma on hyvä (58 %)

Tavoite	TALA
1. Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0 €	ei
2. Tilojen käyttöaste yli 95 %	ok
3. Vuonna 2019 laadittu kiinteistöjen toiminnallinen pitkän tähtäimen suunnitelma toteutuu suunnitellusti	ok

Tavoite	TALA
4. Vuokra-asuntoyhtiöiden energiatehokkuussopimukseen osallistuminen; Yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	to
5. Kaupungin hiilineutraalisuustavoitteeseen sitoutuminen; asukkaiden osallistaminen	ei
6. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Hämeenlinnan Asunnot Oy teki tappiota -1,7 milj. euroa, mikä johtui pääosin rakennusten myyntien ja purkamisten aiheuttamista tappiosta. Haasteena on edelleen kiinteistöjen raskas korjaustarve ja korjausvelka.

Vuokra-asuntoyhtiöiden energiatehokkuussopimukseen ei osallistuttu, mutta energiapotentiaalin kartoitus tehtiin. Energiatehokkuus otetaan huomioon perusparannusten yhteydessä ja toimenpiteitä tehdään siten, että niistä on todellista hyötyä yhtiölle kokonaisuudessa.

Taulukko 2 Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy – tavoitteiden toteuma on erinomainen (100 %)

Tavoite	TALA
1. Tilikauden tulos > 0 €	ok
2. Yhtiö uudistaa toimintaansa siten, että taloudelliset toimintaedellytykset paranevat pysyvästi; rakenneuudistuksen toteuttaminen	ok
3. Asiakastytyväisyyskyselyn tulos yli 4 (asteikolla 1-5)	ok
4. Henkilöstötytyväisyys kehittyy positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna	ok
5. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy joutui perumaan 52 esitystä (-40 %) vuodelle suunnitellusta esitysmäärästä covid-19-pandemian vuoksi. Poikkeusvuodesta selvittiin koronarajoitusten puitteissa hyvin sujuneen syyskauden, sopeutustoimien, valtion koronatukien sekä joustavan henkilökunnan ja yleisön ansiosta.

Taulukko 3 Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy – tavoitteiden toteuma on hyvä (67 %)

Tavoite	TALA
1. Positiivinen tulokehitys: Käyttökate, käyttökate-avustukset, tilikauden tulos (vuodet 2019-2020)	eva
2. Kunnossapito-ohjelma toteutuu suunnitellusti	ok
3. Liikuntatilojen käytön tehostaminen	eva
4. Asiakastytyväisyyskyselyn tulos on vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	ok
5. Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	ok
6. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n taloudellista tilannetta ei voida vertailla aiempiin vuosiin, koska covid-19-pandemialla on ollut merkittävä vaikutus yhtiön talouteen vuonna 2020. Sulkuajat huomioiden liikuntatilojen käyttöaste on pysynyt ± 2 %-yksikköä edellisvuoden tasolla.

Kunnossapito-ohjelma on toteutunut suunnitellusti (100 %) vuonna 2020. Vuosina 2017-2019 kunnossapito-ohjelman toteuma on ollut 60 - 70 %.

Taulukko 4 Hämeenlinnan Pysäköinti Oy – tavoitteiden toteuma on hyvä (63 %)

Tavoite	TALA
1. Tilikauden tulos > 0 €	ei
2. Pysäköintilaitosten käyttöaste kasvaa 5 % edellisestä vuodesta	ei
3. Yhtiö kehittää katualueen maksullisen pysäköinnin maksujärjestelmiä ja niiden kunnossa pysymistä	ok
4. Vuosittaisen pysäköintilaitoskohtaisen kannattavuuslaskennan ja seurannan käyttöönottoaminen	ok
5. Yhtiö osallistuu keskustan pysäköintiratkaisun valmisteluun	ok
6. Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	ok
7. Asiakastytyväisyyskyselyn tulos on vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	ok
8. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ei

Covid-19-pandemian aiheuttama lyhytaikaisen pysäköinnin vähenemisen vaikutus tulokseen oli merkittävä. Koronatilanteen pitkittyessä lyhytaikainen pysäköinti tulee edelleen jäämään selkeästi matalammalle tasolle kuin aikaisempina vuosina kun taas pitkäaikaisen pysäköinnin arvioidaan säilyvän vähintään vuoden 2020 tasolla.

Yhtiön henkilöstöresursseja ei ole ollut tarvetta lisätä (henkilöstömäärä 4), jonka vuoksi työllisyystoimenpiteisiin ei ole osallistuttu.

Taulukko 5 Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy – tavoitteiden toteuma on kohtalainen (50 %)

Tavoite	TALA
1. Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0	ei
2. Yhtiön perimien vesihuollon maksujen tulee olla keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisempia ns. vertailuhintoina laskettuna	ok
3. Talousveden laadun tulee täyttää talousvedelle asetetut laatuvaatimukset (ei poikkeamia) ja -tavoitteet (enintään 5 poikkeamaa)	ok
4. Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvojan viranomaisen hyväksymällä tavalla	ei
5. Talousveden jakelun toimintavarmuutta kuvaavien vastausten keskiarvo vuosittaisessa asiakastytyväisyyskyselyssä vähintään 8,75 (maksimi 10)	ok
6. Viemäriverkoston ylivuotojen määrä vähenee	ei
7. Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	to
8. Yhtiö laatii selvityksen toimintansa hiilijalanjäljestä ja asettaa tavoitteet hiilijalanjäljen pienentämiseksi	ei
9. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttyivät talousveden laadun osalta. Jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvat täyttyivät Lammilla, kun taas Paroissa ja Akaassa oli lievät ylitykset vuoden 2020 ensimmäisellä kolmanneksella. Tilannetta saadaan parannettua Akaan prosessioptimoinnin ja Paroisten laajennus ja saneeraushankkeen myötä.

Viemäriverkoston ylivuotoja tapahtui Akaassa ja Hangasmäessä. Akaan pumppaamoylivuodot johtuivat laajasta ja pitkäkestoisesta sähkökatkoksesta ja Hangasmäessä oli paineviemäriovuoto.

HS-Vesi Oy osallistui kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan, mutta kartoitus aloitettiin vasta syksyllä ja se valmistuu keväällä 2021 samoin kuin selvitys yhtiön toiminnan hiilijalanjäljestä.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta on valtuustokauden aikana kiinnittänyt huomiota jätevedenpuhdistamoiden ympäristöluvan mukaisten ehtojen toistuviin ylityksiin Paroisilla. Saadun tiedon mukaan saneeraushanke on aloitettu ja tilanne tulee sen myötä korjaantumaan.

Taulukko 6 **Linnan Kehitys Oy** – tavoitteiden toteuma on erinomainen (81 %)

Tavoite	TALA
1. Hämeenlinnan vetovoima kasvaa; vierailijoiden määrä kasvaa	to
2. Kaupunkimarkkinoinnin tavoitteena on tukea Hämeenlinnan tunnettuuden ja vetovoiman lisäämistä, nettomuuton kasvua, vierailijamäärän kasvua sekä sijoittuvien yritysten saamista Hämeenlinnaan	ok
3. Hämeenlinnan alueen kaupunkimarkkinoinnin ja matkailun roolien ja vastuiden selkeyttäminen	ok
4. Linnan Kehitys hankkii aktiivisesti uusia sijoittuvia yrityksiä Hämeenlinnaan valitun strategia mukaisesti; Linnan Kehityksen kautta sijoittuvien yritysten avulla saatavien työpaikkojen määrä vähintään 180	to
5. Yhtiö toimii aktiivisena osapuolena ekosysteemimallin toimeenpanossa	ok
6. Linnan kehityksen palveluita käyttävät asiakkaat kokevat palvelut laadukkaiksi ja hyödyllisiksi; asiakastyytyväisyyskyselyn tulos vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	ok
7. Henkilöstötyytyväisyys kehittyy positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna	to
8. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Vierailijoiden lukumäärä laski rajusti koronapandemian myötä Hämeenlinnassa, mutta kesäkaudella monien kohteiden kävijämäärät kasvoivat merkittävästi esim. Vankilamuseossa heinäkuussa +70 % ja Hämeen linnassa +31% enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuonna 2020 sijoittumispalveluiden kautta kaupunkiin saatiin vallitsevasta tilanteesta huolimatta 20 yritystä ja 145 uutta työpaikkaa. Suurimpia sijoittumispäätöksen tehneistä yrityksistä olivat Rusta ja Unipro.

Työhyvinvointi-indeksi asteikolla 0-10 on laskenut hieman edellisvuoden lukemasta (9,0), mutta on edelleen hyvällä tasolla 8,7.

Taulukko 7 Linnan Kiinteistökehitys Oy – tavoitteiden toteuma on erinomainen (90 %)

Tavoite	TALA
1. Yhtiö toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja >0 €	ok
2. Yhtiö hakee aktiivisesti uusia kiinteistökehityshankkeita joko Hämeenlinnassa sijaitseville yrityksille tai tänne sijoittuville yrityksille; Nimettyjä kiinteistökehityshankkeita vähintään 5/v, joista käynnistetty 1/v	to
3. Yhtiön kiinteistöjen kunto, imago ja palvelut houkuttelevat asiakkaita; Kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste on keskimäärin yli 85 %	ok
4. Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen.	ok
5. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ok

Linnan Kiinteistökehitys Oy on ollut aktiivisesti mukana kiinteistökehityshankkeissa, joiden määrä on kuitenkin koronan myötä ollut aikaisempaa pienempi. Nimettyjä kiinteistökehityshankkeita oli vuoden aikana 7 kpl, käynnistettyjä kiinteistökehityshankkeita ei ollut yhtään.

Taulukko 8 Verkatehdas Oy – tavoitteiden toteuma on kohtalainen (43 %)

Tavoite	TALA
1. Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0 €	ei
2. Toimitilojen vuokrausaste yli 94 % (pitkäaikainen vuokraus) pois lukien ARX-talon remontin vuoksi käytöstä pois olevat tilat	ok
3. Tapatumaliiketoiminnan toteutuneiden asiakastapahtumien määrä on yli 270 (lyhytaikainen vuokraus kokous-, kongressi- ja kulttuuritapahtumiin sekä juhliin)	ei
4. Palveluliiketoiminnan asiakaspalautemittarin arvo on yli 3,4	ok
5. Alueen vuotuinen käyntikertojen määrä on > 550 000	ei
6. Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	ok
7. Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	ei

Verkatehdas Oy on koronavuonna ollut monella tavalla mukana kaupungin yhteisissä hankkeissa kehittämässä koko alueen vetovoimaa. Koronakriisi on kuitenkin vaikuttanut yhtiön toimintaan voimakkaasti.

Tapahtumatoiminta ei ole ollut covid-19-pandemian vuoksi kannattavaa ja asiakastapahtumien määrä oli vain murto-osa normaalista, tapahtumien kävijämäärien vähentyessä 93 % vuodesta 2019. Pitkäaikainen toimitilavuokraus on kuitenkin onnistunut saavuttamaan haastavassa tilanteessa kelvollisen tuloksen.

4.4.2 Arviointivuoden aiheet

Lautakunta kutsui arviointivuoden kuluessa kokouksiinsa Hämeenlinnan Kaupungin Teatterin, Verkatehtaan ja Hämeenlinnan Pysäköinnin vastuuhenkilöt kertomaan yhtiöidensä tavoitteiden toteumasta ja muista ajankohtaisista asioista.

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy on Hämeenlinnan kaupunkikonsernin strateginen yhtiö, jolla on vuonna 2010 valmistunut 350 paikkainen teatterisali Verkatehtaan alueella. Vuonna 2023 teatterin perustamisesta tulee kuluneeksi 120 vuotta.

Vuoden 2020 alussa teatteri siirtyi kahden johtajan malliin, jossa toimitusjohtaja vastaa kokonaisuudesta sekä liiketoiminnasta ja taiteellinen johtaja kantaa vastuun taiteellisesta toiminnasta. Lisäksi teatteri laati strategiansa pohjalta uuden liiketoimintasuunnitelman. Rakennemuutosta toteutettiin tuotannosuunnittelua ja tuotantomalleja kehittämällä sekä myyntiin ja markkinointiin panostamalla.

Hämeenlinnan Kaupungin Teatterissa kävi vuoden 2020 aikana noin 10 700 katsojaa, mikä on koronasuluista ja -rajoituksista johtuen noin 60 % edellisvuotta vähemmän. Tilikauden positiiviseen tulokseen vaikuttivat mm. valtion lisätuet, teatterin sopeutustoimet, onnistunut kuluhallinta ja koronarajoitusten puitteissa hyvin sujunut syyskausi.

Asiakastyytyväisyyskyselyn keskiarvo oli 4,3 (asteikko 1-5). Myös teatterin oman henkilöstön tyytyväisyys kehittyi positiiviseen suuntaan. Keväällä tehdyn kyselyn tulos oli 3,45, joka on merkittävästi parempi kuin vuoden 2019 tulos 2,43. Syksyllä 2020 tehdyn kyselyn tulos parani vielä keväisestä, ollen 3,7.

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri ja Verkatehdas selvittivät vuonna 2020 toiminnallisen yhteistyön lisäämistä (KH 6.4.2020). Yhtenä konkreettisenä yhteistyömuotona nousi esiin lipunmyyntien yhdistäminen. Markkinoinnin ja tekniikan osalta yhteistyötä on tehty jo pitkään. Arviointikertomuksen laatimishetkellä on meneillään kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston 2021 talousarviokäsittelyn yhteydessä päättämä laajempi selvitys yhtiöiden yhdistämisestä. Päätökset yhdistämisen toteuttamisesta on tarkoitus tehdä toukokuun 2021 aikana.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Vuoden 2019 arviointikertomuksessa kiinnitettiin huomiota teatterin henkilöstön työhyvinvointiin.

Tarkastuslautakunnan toteaa, että arviointivuonna tehdyt toimenpiteet näyttävät etenevän oikeaan suuntaan, joka näkyy myös henkilöstötyytyväisyyden positiivisena kehityksenä.

Verkatehdas Oy

Verkatehdas Oy:n tärkeimpänä tehtävänä on ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä ja palveluita kulttuuri- ja kongressitoiminnan, luovan alan ja oppimisen keskuksena. Yhtiön liiketoiminnan ydin on toimitilojen pitkäaikainen vuokraus ja tapahtumatoiminnan palveleminen.

Covid-19-pandemiolla ei ollut vaikutusta Verkatehtaan toimitilojen pitkäaikaisen vuokrausasteen toteumaan (97,7 %) vuonna 2020. Sen sijaan koronan vaikutukset järjestettyjen tapahtumien määrien ja alueen kävijämäärien laskuun olivat arviointivuonna merkittäviä. Tapahtumien kävijämäärä romahti edellisvuoteen verrattuna (-93 %). Kustannuksia kyettiin vähentämään voimakkailla sopeuttamistoimilla, kuten henkilöstöä lomauttamalla ja aukioloaikoja supistamalla. Maksuvalmiutta ylläpidettiin säästötoimenpiteiden avulla. Tehdyistä toimenpiteistä huolimatta vuoden 2020 tulos muodostui tappiolliseksi.

Verkatehdas arvioi selviytyvänsä vuodesta 2021 kohtuullisesti, tarkalla taloudenpidolla ja sopeuttamistoimilla, mikäli syyskaudella päästään avaamaan tapahtumatoimintaa. Jos rajoitteet tai niiden jälkivaikutukset aiheuttavat lisää odottamattomia menetyksiä, on löydettävä uusia keinoja selviytyä tilanteesta.

Tarkastuslautakunnan arvio – Verkatehtaan henkilöstö on tarttunut aktiivisesti ja innovatiivisesti uusien keinojen etsintään talouden ja työpaikkojen turvaamiseksi, esimerkiksi tarjoamalla väljiä ja esteettömiä tiloja sekä osaamistaan koronatilanteen joukkorokotusten järjestämiseen.

Kuva 14 Verkatehdas iltavalaistuksessa

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Vuonna 2007 perustettu Hämeenlinnan Pysäköinti Oy on pysäköinnin järjestämisessä kaupungin kumppani, jonka tehtävänä on toteuttaa kaupungin tahtotilaa järjestämällä julkisia pysäköintipalveluja ja omistamalla, rakennuttamalla ja ylläpitämällä pysäköintilaitoksia. Pysäköintiyhtiö tarjoaa toimitilat myös Hämeenlinnan kaupungin julkiselle pysäköinninvalvonnalle, omistaa Kaivoparkki, Keinuparkki ja Pööli -nimiset pysäköintitalot sekä operoi pysäköintiä vuokraamallaan pysäköintialueilla.

Konsernirakennemuutoksen yhteydessä vuonna 2019 kaupunki tarkasteli pysäköintiyhtiön toiminnan siirtämistä kaupungin omaksi toiminnaksi tai fuusiota Linnan Kiinteistökehityksen kanssa. Niitä ei kuitenkaan toteutettu, koska pysäköintiyhtiön todettiin olevan kustannustehokkain tapa järjestää pysäköintiä kaupungissa.

Yhtiön kannalta suurimpana riskinä nähdään toimitusjohtajan mukaan poliittinen riski. Poliittisilla päätöksillä (esim. KV 3.2.2020 § 13) on vaikutusta mm. pysäköinnin hinnoitteluun, maksuttomuuteen sekä pysäköintijärjestelyihin. Haasteena nähdään myös yhtiön ”leimautuminen” vastuutahoksi kaikkia kaupungin pysäköintiasioita koskevassa keskustelussa, riippumatta siitä kuuluvatko ne yhtiön tehtäväkenttään vai eivät.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Pysäköintiyhtiö on mukana monessa kehittämishankkeessa keskeisenä tekijänä ja toiminnan suunnitteluun vaikuttaa suuresti rakentamisen suunnitelmat ja aikataulut.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunnan mielestä Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tulisi panostaa entistä selkeämpään ja kaupunkilaisten suuntaan aktiivisempaan viestintään.

Kuva 15 Hämeenlinnan Asemanrantaan avattiin autopaikoista sekä liike- ja toimistotiloista koostuva pysäköinti- ja palvelulaitos Pööli lokakuussa 2020. Pööli-nimen ovat keksineet Asemanrannan Pilke tiedepäiväkoti Planeetan lapset.

4.5 Strategiset päämäärät ja yhteiset strategiset tavoitteet

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 13.11.2017 Hämeenlinnan strategian valtuustokaudelle 2017 – 2021. Strategisia päämääriä ovat Elinvoimainen asumiskaupunki, Resurssiviisas kaupunki ja Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset.

Valtuusto asetti lisäksi yhteisiksi strategisiksi tavoitteiksi asukasmäärän ja verokertymän kasvun, talouden tasapainon sekä työllisyyden. Niiden saavuttamiseen tarvitaan kaikkien toimijoiden ja toimenpideohjelmien yhteistä panostusta.

Strategisten päämäärien sekä yhteisten strategisten tavoitteiden ja niiden mittareiden toteutuminen on esitetty seuraavilla sivuilla olevissa taulukoissa. Tavoitteiden toteutumista on arvioitu valtuustokauden näkökulmasta, pois lukien talouden tasapainotavoitteet, joiden toteutumista on tarkasteltu arviointivuoden osalta.

4.5.1 Yhteiset strategiset tavoitteet

Yhteisiä tavoitteita on neljä ja niille asetettuja mittareita yhteensä yhdeksän, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui noin 50 %, eli kokonaisuuden osalta onnistuttiin kohtalaisesti.

Taulukko 9 Asukasmäärä ja verokertymä kasvavat

Mittari	TALA
1. Asukasmäärä kasvaa 933 henkilöllä vuodesta 2016 vuoteen 2021	ei
2. Verokertymä kasvaa talousarviossa ennakoidulla tavalla	ei

Taulukko 10 Talous on tasapainossa

Mittari	TALA
3. Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen	ok
4. Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)	ok
5. Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)	ok

Taulukko 11 Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki

Mittari	TALA
6. Työpaikkojen määrän kasvu (> 1 %)	eva
7. Julkisten ja yksityisten työpaikkojen määrän kehitys. Uusien avoimien työpaikkojen määrä puolessa vuodessa, laskettuna kuukausittaisista määristä. Avoimet työpaikat keskimäärin kuukauden aikana.	to
8. Työttömyysaste ja aktivointiaste	to
9. Nuorten työllistyminen paranee	to

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka eivät toteutuneet tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

1. Tavoitetta ei ole saavutettu valtuustokaudella. Asukasmäärä on laskenut vuodesta 2016 vuoteen 2018, mutta kääntynyt kasvuun vuonna 2019 (+130 asukasta). Arviointivuonna positiivinen kehitys jatkui (+186 asukasta) ja tilinpäätöshetken asukasluku 67 848 on lähes vuoden 2016 tasolla (67 850).
2. Vuoden 2020 alkuperäisessä talousarviossa verotuloarvio oli yhteensä 301,5 milj. euroa ja toteuma 299,0 milj. euroa. Valtuustokauden aikainen kasvu on ollut niukkaa, lukuun ottamatta arviointivuoden maan keskiarvoa nopeampaa verotulokehitystä.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

7. Julkisen sektorin työpaikkojen määrä vuodesta 2016 vuoteen 2018 on kasvanut 208:lla työpaikalla ja yksityisen sektorin työpaikkojen määrä laskenut 6:lla. Uusien avoimien työpaikkojen kuukausikeskiarvo on noussut vuodesta 2016, mutta laskenut edellisvuoteen verrattuna.
8. Covid-19-pandemian vaikutukset näkyivät työllisyydenhoidossa. Vuoden 2019 positiivinen kehityssuunta kääntyi ja Hämeenlinnan työttömyysprosentti nousi arviointivuonna 12,6 %:iin (2019: 9,6 %, 2016: 12,3 %). Koko maan työttömyysprosentti oli 13,0 %. Aktivointiasteen luvuissa on nähtävillä sama vaikutus käänteisesti 2020: 24,4, 2019: 31,9 ja 2016: 28,3.
9. Nuorisotyöttömien määrä vuonna 2016 oli keskimäärin 585. Määrä laski vuoteen 2019 asti ollen 410. Koronan myötä määrä kasvoi vuonna 2020 ollen 537.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, joita ei voida arvioida esim. mittaustulokset valmistuivat myöhemmin tai tavoite on epäselvä:

6. Vuodesta 2016 vuoteen 2018 työpaikkojen määrä on kasvanut 214 työpaikalla (0,7 %). Arviointihetkellä ei ole käytettävissä kolmen vuoden takaista lukua tuoreempaa tietoa, joten lautakunnan mielestä toteuman arviointi on mahdotonta.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Lautakunta toteaa tyytyväisenä, että viime vuoden arviointikertomuksessa annettu suositus mittareiden toteumatietojen raportoinnin selkeyttämisestä on huomioitu. Jokaisen mittarin toteumaa on arvioitu sanallisesti vastuutahon toimesta ja useimmista mittareista on saatavilla ajantasaista tietoa.

Tarkastuslautakunnan suositus - Työllisyyden mittarina on edelleen käytetty työpaikkojen määrää, josta tiedon saatavuus on vuosiarvioinnin ja jopa valtuustokauden arvioinnin näkökulmasta liian hidasta (kolmen vuoden viive). Lautakunta suosittelee edelleen ko. mittarin vaihtamista toiseen, paremmin arviointitehtävään soveltuvaan mittariin.

4.5.2 Elinvoimainen asumiskaupunki

Päämäärän mukaan Hämeenlinna pyrkii edistämään ja mahdollistamaan innovatiivisia työllisyyspolkuja ja työllistymistä edistäviä toimintoja. Yrittäjyyden edistämiseen kiinnitetään vahvaa huomiota ja toimitaan yrityskenttää tukien mm. maankäyttöä kehittämällä.

Hämeenlinnaa markkinoidaan monipuolisesti sekä yrittämisen, monenlaisen asumisen, tapahtumien ja matkailun kaupunkina. Hämeenlinna on asumiskaupunki, joka pyrkii huolehtimaan asukkaittensa hyvistä palveluista. Monikulttuurisuus nähdään voimavarana.

Päämäärälle on asetettu kaksi tavoitetta ja niille seitsemän mittaria, joista yksi toteutui kokonaan ja kolme osittain. Tarkastuslautakunnan arvioin mukaan tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin kohtalaisesti, toteuman ollessa noin 36 %.

Taulukko 12 Hämeenlinna kuuluu Suomessa viiden suosituimman matkailukaupungin joukkoon

Mittari	TALA
1. Vierailijoiden määrän kasvu (> 1 %)	to
2. Vierailijoiden yöpymisten määrä kasvaa	ei
3. Hämeen linnan kävijämäärän kasvu	to

Taulukko 13 Kaupungin, elinkeinoyhtiön, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yritysilmapiiriä

Mittari	TALA
4. Jaettujen Linkroom-stipendien määrä yrityskehitykseen	ok
5. Pk-yritysten määrän muutos työpaikoissa	to
6. Tyhjien toimitilojen määrä kaupungin keskustassa < 10%	ei
7. Hämeenlinnaa kotipaikkana pitävien yritysten liikevaihdon kasvu on suhteessa koko maata korkeampaa	ei

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka eivät toteutuneet tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

2. Vuonna 2016 Hämeenlinnassa oli yöpymisiä 214 549 ja vuoteen 2019 mennessä määrä laski 1,9 % (210 285). Vuonna 2020 määrä laski koronan vaikutuksesta edelleen, ollen 131 032.
6. Arviointivuonna tyhjien toimitilojen määrä kaupungin keskustassa oli noin 23 % (2016: 12,6 %, 2019: 10,3 %)
7. Vuonna 2019 Hämeenlinnassa yritysten liikevaihto työntekijää kohden oli 259 000 €, kun koko maassa liikevaihto oli 290 000 €/ työntekijä. Positiivista on se, että vuodesta 2016 Hämeenlinnan ero koko maahan on kaventunut 12 000 €/ työntekijä.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

1. Vuonna 2016 Hämeenlinnassa kävi vierailijoita 145 987 ja vuonna 2019 jo 149 828 (kasvu 2,6 %). Vuonna 2020 määrä laski koronan vaikutuksesta, ollen 93 198.
3. Hämeen linnan kävijämäärä oli arviointivuonna ennakkotiedon mukaan 79 884. Vuonna 2016 kävijöitä oli noin 105 000 ja 2019 noin 112 000, myös tässä näkyy koronan vaikutus.

5. Vuoden 2020 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä Hämeenlinnassa perustettiin yhteensä 304 uutta yritystä, mikä on 6 vähemmän kuin 2019 ja 84 enemmän kuin 2016.

Toimintakertomuksessa esiin nostettuja onnistumisia elinvoimatyön saralla ovat mm. PARKKI Business Parkin edelleen kehittäminen, MORE-yritysalueen kasvu, matkailuelinkeinon kehittämisen uudelleen organisointi Linnan Kehitys Oy:n vastuulle sekä yrityskiihdyttämön toiminnan valmistelu ekosysteemityön keskeisenä teemana.

Yrityskiihdyttämön tavoitteena on olla jatkoa Linkroom-sparraukselle eli tarjota asiantuntemusta, mentorointitukea, koeponnistamista, pientä korvamerkittyä taloudellista tukea sekä tukiverkkoja oman liikeyrityksen kehittämiseen ja skaalaamiseen sekä vastata elinkeinoelämän uudistumisen, digitalisaation, vihreän siirtymän sekä pidemmässä juoksussa myös kansainvälistymisen haasteisiin.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta toteaa, että arviointivuosi on ollut poikkeuksellinen koko maata ja maailmaa vaivanneen covid-19-pandemian johdosta. Sen vaikutukset näkyvät mittareiden toteumassa, niin elinvoimaisen asumiskaupungin kuin muidenkin päämäärien kohdalla.

Tarkastuslautakunnan suositus – Yritystoiminnan edistämisen jatkaminen ja yhteistyö elinvoiman kehittämiseksi on ensiarvoisen tärkeää edelleen, jotta mm. ne positiiviset kehityssuunnat, joita viimevuoden arvioinneissa oli nähtävissä matkailuun liittyen, palautuisivat hyvälle uralleen koronatilan väistyttyä.

4.5.3 Resurssiviisas kaupunki

Resurssiviisaana kaupunkina pyritään energian kulutuksen vähenemiseen, sujuvaan ja vähäpäästöiseen liikkumiseen, ympäristöä huomioon ottavaan yhdyskuntarakenteeseen, kulutuksen vähentämiseen, materiaalien kierrätykseen sekä veden puhtauteen. Tavoitteena on sekä ekologisesti että sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kaupunki.

Päämäärälle on asetettu kolme tavoitetta ja niille 11 mittaria, joista kolme toteutui kokonaan ja viisi osittain. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin kohtalaisesti, toteuman ollessa noin 50 %. Henkilöstöä koskevan tavoitteen osalta onnistuttiin hyvin (75 %), hiilidioksidipäästöjen vähenemiseen liittyvän tavoitteen osalta kohtalaisesti (50 %) ja kiinteistöjen terveyden, turvallisuuden ja energiatehokkuuteen liittyvän tavoitteen osalta heikosti (25 %).

Taulukko 14 Hiilidioksidipäästöt vähenevät

Mittari	TALA
1. Jalankulun ja pyöräilyn määrän kehitys	to
2. Joukkoliikenteen matkamäärän kehitys	to
3. Vaihtoehtoisten energiaratkaisujen määrä liikenteessä, asumisessa, julkisessa rakentamisessa, yrityksissä lisääntyy	to

Taulukko 15 Kiinteistöt ovat terveitä, turvallisia ja energiatehokkaita sekä tehokkaassa käytössä

Mittari	TALA
4. Toimitilakustannusten kokonaismäärä	ei
5. Hoitovuokran määrä	ei
6. Toimitilojen käyttöasteen kasvu	ei
7. Sisäilmaprosessissa olevien kohteiden määrä vähenee	ok

Taulukko 16 Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta sekä oikein mitoitettu

Mittari	TALA
8. Koulutuspäivien määrä/työntekijä on ≥ 2	to
9. Työn ilo -toimintamallin teemakohtaisten kyselyjen koko kaupungin keskiarvo, asteikolla 1–4, on vähintään 2,8	ok
10. Tehdyn työn määrä (%) on yli 77%	ok
11. Palkittujen työinnovaatioiden määrä on yli 16	to

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka eivät toteutuneet tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

- 4-5. Toimitilakustannusten kokonaismäärä sekä hoitovuokran määrä ovat molemmat kasvaneet verrattuna edellisvuoteen.
- 6. Toimitilojen käyttöasteen kasvutavoite ei toteutunut, vaan prosenttiosuus on laskenut edellisvuoden 86,8 %:sta arviointivuoden 83,2 %:iin.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

- 1. Turuntien mittauspisteessä ensimmäinen mittausvuosi oli 2018. Vuoden 2019 tulokset näyttivät positiivista kehitystä, joka kääntyi vuonna 2020 laskuun.
- 2. Joukkoliikenteen matkamäärissä positiivinen kehityssuunta on jatkunut vuodesta 2017 vuoteen 2020, jolloin kehitys kääntyi laskuun. Sekä jalankulun ja pyöräilyn, että joukkoliikenteen matkamäärien kehitykseen on vaikuttanut covid-19-pandemiasta johtuva poikkeustilanne, mutta sen kokonaisvaikutusta on vaikea arvioida.
- 3. Liikenteen ja julkisen rakentamisen osalta on raportoitu positiivisesta kehityssuunnasta – viisi uutta sähköauton latauspistettä ja neljä vaihtoehtoisia energiaratkaisuja tukevaa järjestelmäkäyttöönottoa julkisessa rakentamisessa (2017:1). Asuinrakentamisen osalta kehitys on kääntynyt arviointivuonna laskuun, kestäviin lämmitysmuotoihin myönnettiin yhteensä 20 lupaa asuinkerrostaloissa (2017: 23).
- 8. Koulutuspäivien määrätavoite, kaksi päivää työntekijää kohden, toteutui vuosina 2018 ja 2019, mutta arviointivuonna jäätin 0,96 päivään. Koronasta johtuva poikkeustila heijastuu myös tämän mittarin toteumaan.
- 11. Palkittujen työinnovaatioiden määrä toteutui arviointivuonna ensimmäistä kertaa valtuustokauden aikana ylittäen tavoitteen (16) kun yhteensä 22 innovaatiota palkittiin. Kaupunginjohtajan innovaatiopalkinto jaetaan vuosittain kaupungin syntymäpäivänä 19.1. Arviointivuoden osalta palkinto myönnettiin digikehittämispäällikkö Jari Harviolle ja opetustoimenjohtaja Mika Mäkelälle tutoropettajatoiminnan kehittämistä.

Resurssiviisauden päämäärää toteutettiin arviointivuonna hyväksymällä Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelma, jonka tavoitteena on Hämeenlinnan hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Ohjelman toimenpiteet liittyvät liikenteen, rakennusten energiankäytön, sähkönkulutuksen, hankintojen, maankäytön, maatalouden ja jätehuollon päästöjen vähentämiseen sekä näitä tukeviin strategisen kehittämisen, sidosryhmäyhteistyön ja viestinnän tehtäviin. Kaupunki saa tiedot ilmastopäästöjensä kehityksestä CO2-raportti palvelusta. Päästöt ovat tilastojen mukaan vähentyneet vuosina 2018–2019 noin 4,8 % ja ennakkotiedon mukaan vuosina 2019–2020 ne ovat laskeneet noin 8,4 %. Päästökehitys on linjassa kaupungin hiilineutraaliustavoitteen kanssa.

Toimintakertomuksessa esiin nostettuja onnistumisia resurssiviisauden päämäärän suhteen ovat kaupunkirakenteen toimialalla pyöräilyn edistäminen ja joukkoliikenteen kehittäminen jatkuvana toimintana, esimerkiksi syksyllä käyttöön otetut kaasubussit. Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla kestävä elämäntavan opintopolkua kehitettiin yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa, osana opintopolkua Kirkonkulman ja Nummen yhtenäiskouluilla kokeiltiin ruokahävikin vähentämiseen tähtäävää biovaakaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla käynnistyi sähköpyöräpilotti kahden kotihoidon yksikön työmatkaliikkumisessa ja alustava palaute siihen liittyen on ollut myönteistä.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen tähtäävän tavoitteen osalta ollaan menossa oikeaan suuntaan. Arviointivuonna nähtävä notkahdus mittareiden osoittamassa toteumassa selittyy suurelta osin covid-19-pandemian vaikutuksilla. Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kasvun edistämällä on suuri merkitys liikenteen päästöjen vähentämisessä.

Lautakunta kiinnitti huomiota kiinteistöjen terveellisyyttä, turvallisuutta ja energiatehokkuutta osoittaviin mittareihin. Toimitilakustannusten kokonaismäärä tai hoitovuokran määrä eivät lautakunnan mielestä sovellu sellaisinaan energiatehokkuuden mittareiksi.

Tarkastuslautakunnan suositus – Kiinteistöjen energiatehokkuuden tavoitteelle asetettuja mittareita tulee täsmentää niin, että niiden välityksellä saatava tieto on käyttökelpoista päätöksenteon näkökulmasta, esimerkiksi suhteuttamalla mitattaviin euromääriin niihin liittyvät pinta-alat.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota myös vaihtoehtoisten energiaratkaisujen määrää mittaavan tavoitteen laajuuteen ja suosittelee sen täsmentämistä tai jakamista niin, että esim. autoilussa käytettävien vaihtoehtoisten energiaratkaisujen määrän kehitys olisi nähtävissä selkeämmin.

4.5.4 Hyvinvointia edistävä kaupunki

Kaupungin palveluja kehitetään yhteistyössä asukkaiden kanssa. Päätöksenteko on avointa. Kaupungin omien toimijoiden sekä ulkopuolisten palvelutuottajien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa vahvistetaan kumppanuutta. Asukkaiden hyvinvointi on tärkeää sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta.

Päämäärälle on asetettu kolme tavoitetta ja niille kuusi mittaria, joista kaksi toteutui osittain ja neljä jäi toteutumatta. ”Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset” sekä ”Oikein mitoitettut peruspalvelut” -tavoitteissa onnistuttiin tarkastuslautakunnan arvion mukaan kohtalaisesti (50 %), mutta hyvinvointi- ja terveyseroja ei mittareiden mukaan onnistuttu pienentämään. Kokonaisuutena päämäärän tavoitteissa onnistuttiin tarkastuslautakunnan arvion mukaan heikosti, toteuman ollessa noin 25 %.

Taulukko 17 Hämeenlinnalaisien hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät

Mittari	TALA
1. Koettu terveys on maan keskitasoa parempi	ei
2. Terveys ja koettu elämänlaatu (Kouluterveyskysely –THL)	ei
3. Lasten pienituloisuusaste (pienituloisuusaste laskee valtuustokauden alusta)	ei

Taulukko 18 Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja kuntalaisten terveyttä

Mittari	TALA
4. Liikuntalaitosten kävijämäärän kehitys	to
5. Kulttuurilaitosten kävijämäärän kehitys	to

Taulukko 19 Oikein mitoitettut peruspalvelut vastaavat kuntalaisten tarpeisiin

Mittari	TALA
6. Palveluiden asiakastyytyväisyys	to

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka eivät toteutuneet tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

- Hämeenlinnalaisista 8.- ja 9.- luokkalaisista 77,6 % (koko maa 79,1 %) koki terveydentilansa hyväksi vuonna 2019. Vuonna 2017 terveydentilansa hyväksi koki 81,5 %. Muutos huonompaan on merkittävä, 3,9 % ja hämeenlinnalaisien prosenttiosuus koko maan lukemaa heikompi.
- Hämeenlinnalaisista 8.- ja 9.- luokkalaisista 74,6 % on tyytyväisiä elämäänsä (2019), kun koko maan vastaava osuus on 75,2 %.
- Lasten pienituloisuusaste on noussut vuodesta 2016 (10,6 %) vuoteen 2019 (12,5%) koko maa (12,4 %).

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin:

- Liikunta- ja kulttuurilaitosten kävijämäärissä on raportoitu positiivista kehitystä valtuustokauden aikana. Arviointivuoden heikommat toteumat heijastavat ainakin osittain covid-19-pandemiasta johtuvia rajoituksia.

7. Asiakastyytyväisyyskyselyn keskiarvo ylsi vuonna 2018 niukasti yli tavoitteeksi asetetun 4,2 keskiarvon, mutta vuosien 2019 ja 2020 toteumat jäivät tavoitteesta ollen 4,1 ja 3,9

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen perustehtävä. Hämeenlinnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaa laaja hyvinvointikertomus 2013–2017 ja hyvinvointisuunnitelma 2018–2021. Keväällä 2020 valmistui hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosiraportti, jossa raportoidaan kattavasti väestön hyvinvoinnin kehityksestä valtuustokaudella 2017-2021. Raportissa nostetaan esiin onnistumisia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä toimialoittain sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, että ikääntyneen väestön tukemisen suunnitelman toteutuminen huomioiden.

Sosiaali- ja terveystoimialan esiin nostamia onnistumisia ovat mm. palveluneuvonnan ja -ohjauksen sekä matalan kynnyksen palveluiden saatavuuden ja moniammatillisuuden kehittäminen. Onnistumisia ovat myös sähköisten etäpalveluiden kehittäminen ja lisääminen. Raskaudenaikaisen tupakoinnin ja peruskoululaisten nuuskan käytön vähentyminen edistävät osaltaan hyvinvoinnin tavoitetta. Esiin nousee myös korkea asiakastyytyväisyys.

Sivistys- ja hyvinvointitoimialan esiin nostamia onnistumisia ovat terveelliset ja turvalliset tilat, uusien varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien toimeenpano ja lapsilähtöinen toiminta. Onnistumisina nousee esiin myös kaupunkikulttuurin uudistaminen, Ohjaamotoiminnan vakiintuminen ja varhaiskasvatuksen henkilöstöpooli. Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelma ja lasten ja nuorten hyvinvointiajattelun vahvistuminen nostetaan myös esiin onnistumisina.

Kaupunkirakennetoimialan esiin nostamia onnistumisia ovat vuorovaikutuksen kehittämisen lisäksi pyöräilyn edistäminen, virkistys- ja retkeilyalueiden parantaminen sekä palveluiden sähköistäminen.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Hyvinvointi- ja terveyserojen pienenemistä mittaava toteuma on huolestuttava. Tarkastelu kohdentuu yläkouluikäisten nuorten kokemuksiin omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan, sekä lasten pienituloisuusasteen kehitykseen. Molempien osalta kehityssuunta on väärä.

Hämeenlinnalaisnuorten kokema terveys ja elämänlaatu ovat mittareiden mukaan koko maan keskitasoa heikompia. Tulos on linjassa hämeenlinnalaisten 0-17 vuotiaiden lasten ja nuorten maan keskitasoa korkeampaan osuuteen lastensuojelun palveluissa.

Tarkastuslautakunnan suositus – Uudessa Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelmassa on nostettu aiempaa vahvemmin esiin lapsikäyhyden vähentämisen tavoite. Tämän ohjelman painotuksen edistäminen on syytä sisällyttää sitä konkretisoivine tavoitteineen ja mittareineen eri toimialueiden vastuulle.

Nuorten kokeman huolen, epävarmuuden ja pahoinvoinnin kohtaamiselle ja ongelmien eskaloitumisen ehkäisemiselle täytyy löytää keinoja.

4.6 Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnalla oli yhteensä viisi kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja 17 mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui noin 65 % eli tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin.

Taulukko 20 Laadukkailla lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluilla ennaltaehkäistään hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua

Mittari	TALA
1. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakastyytyväisyys on 1–5 asteikolla vähintään 4.	eva
2. Oppilashuollon palveluihin pääsee viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt.	to
3. Varhaiskasvatuksessa 45 % kasvattajan vuorovaikutuksesta suhteessa lapseen on vastaanottavaa, osallistuvaa tai tavoittelevaa.	to
4. MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli valtakunnan keskitason.	to
5. Ohjaamon kokonaisasiakasmäärä yli 300 kuukaudessa ja ryhmätoiminnoissa olevien asiakkaiden asiakasmäärä 70 vuodessa.	to
6. Koko ikäluokka saa perusopetuksen päättötodistuksen ja jatko-opiskelupaikan.	ok

Taulukko 21 Lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan palvelujen ja toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen

Mittari	TALA
7. Aloituskeskustelut toteutuvat varhaiskasvatuksessa sataprosenttisesti.	ok
8. Lapsen osallisuus toteutuu vasukeskustelussa: lapsen mielipiteet, mielenkiinnon kohteet ja hänelle tärkeät asiat on selvitetty ennen keskustelua tai lapsi osallistuu keskusteluun ikätasonsa mukaisesti.	to
9. Asiakastyytyväisyys palveluohjauksessa on 3,8.	eva
10. Perusopetuksessa on käyty lukuvuosittain arviointikeskustelu, jossa oppilaalla on aktiivinen rooli.	ok

Taulukko 22 Lapsille ja nuorille taataan terveelliset ja turvalliset tilat

Mittari	TALA
11. Investointiohjelma etenee palveluverkkopäätöksen mukaisesti.	ok
12. Yksiköillä ajantasaiset turvallisuussuunnitelmat, joiden mukaan on harjoiteltu.	ok

Taulukko 23 Tehostetaan tilojen käyttöä

Mittari	TALA
13. Tilojen ulkopuoliseen käyttöön on laadittu ohjeistus.	ei

Taulukko 24 Kaupunkikulttuurin elävöittäminen

Mittari	TALA
14. Minipilotteihin myönnetty 100 % käytettävissä olevasta rahoituksesta.	to
15. Vähintään kaksi uutta kaupunkikulttuuria tukevaa tapahtumaa, joilla mahdollisuus kehittyä paikallisesti ja valtakunnallisesti merkittäväksi.	ok

Mittari	TALA
16. Kokeillaan sovellusta, jolla seurataan kaupunkikulttuuritapahtumien sosiaalisessa mediassa herättämää aktiivisuutta.	ok
17. Kaupunkikulttuuriin liittyviä kumppanuuksia vähintään 12, joiden pohjalta kaksi tapahtumaa talvikaudella.	ok

Tarkastuslautakunnan arvio mittarille, joka ei toteutunut tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

13. Koronapandemia rajoitti tilojen ulkopuolista käyttöä.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

2. Palveluihin pääsy 0-7 päivää: 77,67 %, 8-14 päivää: 5,7 % ja yli 14 päivää: 16,56 %. Oppilashuollon asiakaskäyntejä oli 2533 (2019; 2266).
3. Kehittävä palaute on ollut 37 % (v. 2018) ja 38,4 % (2020).
4. MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin valtakunnan keskitasoa. 5. luokkalaisilla alle ja 8. luokkalaisilla yli valtakunnan keskitason.
5. Koronapandemian aikana Ohjaamon asiakaskontaktit putosivat noin puoleen tavoitteesta. Ryhmätoiminnoissa oli 62 nuorta.
8. Vasukeskustelut on pidetty pääsääntöisesti etäyhteyksin.
14. Covid-19-pandemia vaikutti minipilottivastustusten käyttöön, sillä useita myönteisen avustuspäätöksen saaneita tapahtumia peruttiin. Kokeellisista monipiloteista toteutui 76 % ja jatkuvista minipiloteista 68 % käytössä olleesta rahoituksesta.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, joita ei voida arvioida esim. mittaustulokset valmistuivat myöhemmin tai tavoite on epäselvä

1. Perusopetuksessa huoltajille tehtiin kysely etäopetusjärjestelyn toteutumisesta tuloksen ollessa 8,11 (asteikko 4-10). Varhaiskasvatuksen asiakaskysely koski kesän 2020 järjestelyjä. Kyselyn tuloksissa lapsen kokemus sai arvosanan 3,6 ja huoltajien kokemus lapsen kohtaamisesta 3,5 sekä tiedottamisesta 2,9 (asteikko 1-4).
9. Asiakastyytyväisyyskysely pilotoitiin syksyn 2020 aikana uudella tavalla, välittömällä palautteella noin kuukauden ajan. Haasteena on saada asiakkaat vastaamaan kyselyihin, vastauksia tuli vain kaksi.

Taulukko 25 Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan talous

	Alkuperäinen TA 2020	TA- muutokset	Muutettu TA 2020	TP 2020	Poikkeama
Toimintatuotot	4 771 000	740 000	5 511 000	6 041 503	530 503
Toimintamenot	-120 815 000	-1 136 000	-121 951 000	-117 811 790	4 139 210
Toimintakate	-116 044 000	-396 000	-116 440 000	-111 770 287	4 669 713

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tilinpäätös oli toimintakatteen tasolla 4,27 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 4,67 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Koronapandemian vaikutus toimialan talouteen oli positiivinen; menosäästöt olivat arvioituja tulomenetyksiä ja lisäkustannuksia suuremmat.

Varhaiskasvatuksen muutetun talousarvion toimintamenot alittuivat lähes 2 milj. eurolla ja toimintatuotot ylittyivät noin 130 000 eurolla. Säästöä syntyi etenkin henkilöstömenoissa, työvoiman vuokrauksessa sekä ravitsemispalvelujen ja oppilaskuljetusten ostoissa. Toimintakate oli -33,3 milj. euroa.

Opetus, nuoriso ja lastenkulttuurin muutetun talousarvion toimintamenot alittuivat 1,87 milj. eurolla ja toimintatuotot ylittyivät noin 342 000 eurolla. Säästöt syntyivät henkilöstömenoissa, lukiotoiminnan alijäämäavustuksessa sekä ravitsemispalveluissa ja oppilaskuljetuksissa. Toimintakate oli -63,0 milj. euroa.

Kulttuuri- ja vapaa-aika –tulosalueen poikkeama muutettuun talousarvioon verrattuna oli toimintatuotoissa noin 60 000 euroa ylitystä ja toimintamenoissa noin 237 000 euroa alitusta. Toimintakate oli -14,5 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta toteaa tyytyväisenä, että kaupunkikulttuurin elävöittämisessä on onnistuttu mittareiden mukaan erinomaisesti. Myös terveellisten ja turvallisten tilojen takaamisessa lapsille ja nuorille on mittareiden mukaan onnistuttu. Lautakunta toteaa suunnan olevan hyvä huomioiden, että covid-19-pandemian johdosta on jouduttu tekemään tiettyjä sulkuja, joiden vaikutuksia tavoitteille asetetut mittarit eivät mittaa, eikä niiden välittämä kuva toteumasta näin ollen ole laajemmin tulkittavissa.

Palvelujen suunnitteluun ja toiminnan toteuttamiseen osallistamisessakin onnistuttiin hyvin, mutta hyvinvointi ja terveyserojen kasvun ennaltaehkäisyssä mittareiden osoittama toteuma jäi kohtalaiseksi. Hyvinvointikertomuksessa raportoidun mukaan kaupungin koulukuraattoreiden ja koulupsykologien resursointi erottuu selvästi vertailualueista. Sataa oppilasta kohden Hämeenlinnassa on käytössä vain 12 tuntia koulupsykologin (koko maa: 49 tuntia) ja 8 tuntia koulukuraatorin (koko maa: 76 tuntia) työpanosta viikossa. Myös kouluterveydenhuollon käynneissä Hämeenlinna sijoittuu alle koko maan keskiarvon.

Tarkastuslautakunnan suositus – Lautakunta pitää tärkeänä lasten ja nuorten hyvinvointi- ja terveyserojen kasvun ennaltaehkäisyä. Erityisesti oppilashuollon palvelujen saatavuuden parantamiseen tulee panostaa. Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu yhtenä lastensuojelun kustannuskehitykseen vaikuttavana tekijänä.

4.6.1 Arviointivuoden aiheet

Lautakunta kutsui arviointivuoden kuluessa kokouksiinsa kirjastopalveluiden ja varhaiskasvatuksen vastuuhenkilöt kertomaan tulosalueidensa tavoitteiden toteumasta ja muista ajankohtaisista asioista.

Kirjastopalvelut

Kirjasto vahvistaa moniarvoista ja aktiivista kuntalaisuutta. Sen toiminnan perustana on eettinen päämäärä - sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen edistäminen. Kirjasto tarjoaa kuntalaisille yleisen ja varallisuusasemasta riippumattoman pääsyn kulttuurisisältöihin.

Hämeenlinnan kaupunginkirjastoon kuuluvat vasta remontoitun, 1.9.2020 avatun pääkirjaston lisäksi Hauhon, Kalvolan, Lammin, Nummen, Rengon ja Tuuloksen lähikirjastot sekä kirjastoautot Bella ja Urho.

Tulevaisuuden haasteena kirjastotoimenjohtaja nostaa esiin taloudellisen nolllakasvun ja siitä mahdollisesti heijastuvat paineet toiminnan supistamiseen. Yksiköiden lakkautukset ja siirrot ovat merkittäviä epävarmuustekijöitä kirjastoverkon toiminnan kannalta. Myös kokoelmamäärärahojen valtakunnallisesti verrattuna matalampi taso huolettaa.

Asiakastyytyväisyyttä on mitattu vuosittain hiukan vaihtuvilla konsepteilla ja saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että kirjastopalveluihin ollaan pääosin tyytyväisiä.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Digitaalisia palveluita hyödynnetään toiminnassa laajasti ja esim. omatoimikirjaston laajentaminen on tarkastuslautakunnan mielestä hienoa kehittämistä - joustavuus palvelee asiakkaan kirjastokäytien ajoittamista paitsi henkilökohtaisten aikataulujen, myös koronapandemian luomien rajoitusten näkökulmasta. Myös muu toiminnan kehittäminen, kuten ns. kelluva kokoelma² -käytäntö ja kokoelmien yhteiskäyttö saavat kiitosta lautakunnalta.

Tarkastuslautakunta on kuitenkin huolissaan kirjaston kokoelman ylläpitoon käytettävän määrärahan Suomen keskiarvoa matalammasta tasosta.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus vastaa varhaiskasvatuslain ja -asetuksen mukaisen varhaiskasvatuksen, sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä. Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat muodot: päiväkotitoimi, perhepäivähoito, esiopetus ja erityisvarhaiskasvatus. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta.

Tavoitteena on toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuu lapsilähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot. Toiminnan vaikuttavuutta seurataan muun muassa ns. Kehittävän Palautteen kautta. Kyseessä on menetelmä³, jonka avulla kerätään reaaliaikaista aineistoa

² Kelluva kokoelma -käytännön tavoitteena on kierrättää ja käyttää kirjoja koko ajan siten, että ne olisivat asiakkailla lainassa tehokkaasti, eivätkä kirjaston hyllyssä.

³ Toteumatiedot kerätään Helsingin yliopiston/ Jyrki Reunamon kehittämällä menetelmällä ja vertailutietoa löytyy sekä kansallisesti, että kansainvälisesti.

varhaiskasvatuksesta usealla eri mittarilla. Aineistoa analysoidaan tilastollisesti ja sen perusteella tuotetaan tietoa lasten hyvinvoinnin, osallisuuden, oppimisen, liikkumisen ja emootioiden edistämiseen.

Lautakunta kiinnitti huomiota kasvattajan vuorovaikutuksen %-osuudelle asetetun tavoitteen (45 %) toteumaan, joka on jäänyt tavoitteesta koko arviointikausi huomioiden. Varhaiskasvatusjohtaja korosti kyseiselle mittarille asetetun tavoitteen tärkeyttä palvelun laadullisen kehityksen suuntaa ohjaavana keinona. Tavoite on asetettu korkealle, koska halutaan pyrkiä korkealaatuisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottamiseen ja sitä kautta hyvinvointi- ja terveyserojen kasvun ennaltaehkäisyyn.

Tarkastuslautakunnan suositus – Lautakunnan mielestä kasvattajan vuorovaikutuksen %-osuuden tavoite ja varhaiskasvatusjohtajan perustelu sen tärkeydestä johtaa siihen, että taustalla olevat syyt tavoiteltua heikompaan toteumaan on selvitettävä. Lasten ja nuorten hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua ennaltaehkäisevä tavoite ja siinä onnistuminen heijastuu myös sosiaali- ja terveystoimialan palveluihin, esim. lastensuojeluun.

Kuva 16 Ahveniston päiväkodin lapsia leikkimässä

4.7 Sosiaali- ja terveyslautakunta

Sosiaali- ja terveyslautakunnalla oli yhteensä kolme kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja kuusi mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui 25 % eli mittareiden osoittama onnistuminen oli heikolla tasolla.

Taulukko 26 **Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti**

Mittari	TALA
1. Vastaanotolle pääsyn määräaikojen toteutuminen perusterveydenhuollossa	to
2. Palvelutarpeen arvioinnin määräaikojen toteutuminen	to
3. Asiakastyytyväisyyskyselyt	to

Taulukko 27 **Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota**

Mittari	TALA
4. Työn ilo -toimintamalli (Sosiaalisen pääoman mittari)	eva
5. Sairauspoissaolot	eva

Taulukko 28 **Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukyistä sote-kokonaisuutta**

Mittari	TALA
6. Tarvekioidut kustannukset per asukas. Hämeenlinnan aikaisempi sijoitus 39/55 suurinta sote-järjestäjää	eva

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

- Avosairaanhoidon saatavuusmittarina oli 3. vapaa kiireetön aika lääkärille, sairaanhoitajalle sekä fysioterapeutille. Vuonna 2020 keskimääräiset ajat olivat
 - lääkärille 24 vrk (v. 2019: 22 vrk) tavoitteen ollessa alle 21 vrk
 - sairaanhoitajalle 10 vrk (v. 2019: 12 vrk) tavoitteen ollessa alle 7 vrk
 - fysioterapeutille 14 vrk (v. 2019: 23 vrk) tavoitteen ollessa alle 14 vrk.
 Avosairaanhoidon lääkäri- ja hoitajakäyntien määrä (86 830) laski lähes 11 900 käynnillä, mutta hoidettujen asiakkaiden lukumäärä hiukan kasvoi. Kaikkien kontaktien kokonaismäärä (n. 370 500) nousi edellisvuoteen verrattuna noin 10 000:llä. Syynä olivat mm. koronapandemiaan liittyvät kontaktit.

Suun terveydenhuollossa kiireetön hoito (3. vapaa aika) ajanvarauksesta annettuun aikaan laskettiin koronapandemiasta johtuen vain kahdeksalta kuukaudelta ja se oli keskimäärin 69,4 vrk (v. 2019: 61 vrk) tavoitteen ollessa alle 120 vrk. Vastaanotolle pääsyn käyntimäärät laskivat edellisvuoteen verrattuna n. 13 000 käynnillä (v. 2019: 75 206 ja v. 2020: 61 894) johtuen koronapandemiasta.

- Lapsiperheiden palveluiden palvelutarpeen arvioinneista 93,7 % (v. 2019: 91,9 %) tehtiin määrääjassa (tavoite 100 %). Ikäihmisten ja vammaisten sekä mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen palvelutarpeen arviointi on toteutunut pääsääntöisesti määräaikojen puitteissa.

3. Vammaisten asumispalveluissa ei asiakastytyväisyyskyselyä tehty. Mielenterveyskuntoutujien maakunnallinen asumispalvelujen asiakastytyväisyys oli 3,8 ja kotiin vietävää palvelua suosittelisi 8,8 (asteikolla 1-10, ei asetettua tavoitetta). Kotihoidon asiakastytyväisyys oli 4,0 (v. 2019: ka. 4,1 N=289) ja ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan asiakastytyväisyys oli 4,1 (v. 2019: 4,0 N=483) Ikäihmisten palveluissa kyselyiden tavoitetulos oli 4,0 (asteikolla 1-5). Lisäksi asiakaskokemustytyväisyyttä mitattiin Bisnode-asiakaskokemusmittauksella yhdellä terveysasemalla NPS-luvun ollessa 72,1.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, joita ei voida arvioida esim. mittaustulokset valmistuivat myöhemmin tai tavoite on epäselvä

4. Sosiaalisen pääoman kartoitusten tilalle on tullut Työn ilo –toimintamalli. Tekojen aika - teema, joka otettiin käyttöön syksyllä, on siirtynyt myöhempään ajankohtaan.
5. Toimiala ei ole asettanut mittarille tavoitetta. Toimialan sairauspoissaolo-% oli 5,82 (v. 2019: 5,28 %). Koronapandemia laski kynnystä jäädä pois töistä vähäistenkin infektio-oireiden vuoksi. Sairauspoissaolot nousivat koko kaupungin henkilöstön osalta siten, että sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 15,8 päivää/henkilö (vuonna 2019 15,4 päivää/henkilö).
6. Toimiala ei ole asettanut mittarille tavoitetta. Toimintakertomuksessa raportoidun tammi-elokuun 2020 tiedon mukaan (tarveakioidut kustannukset/ asukas) Hämeenlinnan sijoitus oli 35/52. Toimialajohtajalta saadun tiedon mukaan koko vuoden osalta asema on tarkentunut tilinpäätöshetken jälkeen, ollen 40/52. Sijoitus on muuttunut valtuustokaudella joka vuosi, ollen arviointivuonna 13. halvin (2019: 15. halvin, 2018: 17. halvin).

Taulukko 29 Sosiaali- ja terveyslautakunnan talous

	Alkuperäinen TA 2020	TA-muutokset	Muutettu TA 2020	TP 2020	Poikkeama
Toimintatuotot	30 172 000	-1 762 700	28 409 300	31 806 497	3 397 197
Toimintamenot	-265 604 000	-8 656 000	-274 260 000	-275 240 014	-980 014
Toimintakate	-235 432 000	-10 418 700	-245 850 700	-243 433 517	2 417 183

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tilinpäätös oli toimintakatteen tasolla 8 milj. euroa alkuperäistä talousarviota huonompi ja 2,42 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Covid-19-pandemia on aiheuttanut SOTEn toimintoihin 1 milj. euron tulonmenetykset ja kustannuksia yhteensä 3,1 milj. euroa.

Asiakasohjaus, ostopalvelut ja vammaispalvelut -tulosalueen toimintamenot ylittivät muutetun talousarvion noin 418 000 eurolla johtuen mm. vammaispalvelujen lisääntyneestä tarpeesta ja koronan aiheuttamista lisäkustannuksista. Toimintatuotot ylittyivät noin 117 000 euroa. Toimintakate oli -21,3 milj. euroa.

Sosiaali- ja perhepalvelujen toimintamenot ylittivät muutetun talousarvion noin 735 000 eurolla. Toimintamenojen ylitykset johtuivat mm. palvelujen ostoista sekä muista toimintakuluista. Toimintatuotot ylittyivät muutetusta talousarviosta noin 100 000 euroa. Toimintakate oli -31,8 milj. euroa.

Terveyspalvelujen tulosalueella toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 4,48 milj. eurolla ja alittivat muutetun talousarvion noin 1,56 milj. eurolla. Alkuperäisen talousarvion määrärahan ylittymiseen johti suurimmalta osalta keskussairaalan alijäämä. Muita kustannusten ylityksiä olivat avosairaanhoidon asiakaspalvelujen ostojen ylitykset, henkilöstökulujen ylitykset, sosiaali- ja terveyspalvelujen ylitykset (korona osittain syynä), hoitotarvikkeiden ylitykset (korona osittain syynä) ja henkisen hyvinvoinnin asumispalveluiden ylitykset. Vanajaveden sairaalan osalta ylitystä kertyi henkilöstökuluista ja hoitotarvikkeista. Toimintatuotot ylittyivät muutetusta budjetista noin 900 000 eurolla sisältäen ennakoitua enemmän mm. kotikuntakorvauksia. Toimintakate oli -139,3 milj. euroa.

Ikäihmisten palvelujen toimintamenot ylittivät muutetun talousarvion noin 1,6 milj. eurolla. Kustannusten ylittyminen johtui mm. vaikeutuneesta henkilöstön saatavuustilanteesta ja poissaoloista, joiden vuoksi työvoiman vuokrausta jouduttiin käyttämään suunniteltua enemmän. Lisäksi tehostetun palveluasumisen ostot ylittyivät, koska ympärivuorokautisen hoivan kattavuutta ei pystytty tavoitteen mukaisesti vähentämään. Toimintatuotot ylittyivät noin 2,26 milj. eurolla. Tuottoja saatiin ennakoitua enemmän mm. valtiolta tulevista erilliskorvauksista, jotka on tarkoitettu käytettäväksi rintamaveteraanien kotona asumisen tukemiseksi. Toimintakate oli -49,9 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Covid-19-pandemia on vaikuttanut erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen tulosalueiden toimintaan ja talouteen. Tauti on koetellut nimenomaan hoito- ja hoiva-alalla työskentelevien kestävyttä ja jaksamista edellyttäen mm. entistä tarkempaa hygieniää ja suojarusteiden käyttöä. Työvuoroihin liittyvä joustaminen, tartuntariskin (oman/ asiakkaan) tiedostamiseen liittyvä henkinen paine ja epätietoisuus poikkeustilan päättymisestä ovat niin ikään kuormittaneet työntekijöitä. Tarkastuslautakunta haluaa omasta puolestaan kiittää sekä sosiaali- ja terveystoimialan omaa, että ostopalveluhenkilöstöä sen tekemästä äärimmäisen tärkeästä ja arvokkaasta työstä kuntalaisten hyväksi.

Tarkastuslautakunta toteaa, että valtuuston asettamiin tavoitteisiin ja mittareihin liittyvät suositukset, jotka se antoi viime vuoden arviointikertomuksessa, ovat edelleen voimassa. Lautakunnan tiedossa on, että tavoitteita ja mittareita on muutettu suositukset huomioiden vuoden 2021 talousarviossa.

Tarkastuslautakunnan suositus – Sosiaali- ja terveystoimialalla sekä omia että ostopalveluita tulee tarkastella kriittisesti. Toisaalta päättäjien on hyvä tarkastella myös talousarvioprosessia kriittisesti ja tunnistaa ristiriita talousarviossa asetettujen alkuperäisten taloudellisten tavoitteiden ja realististen odotusten välillä huomioiden lakisääteisten palvelujen velvoittavuusvaatimus.

4.7.1 Arviointivuoden aiheet

Lautakunta kutsui arviointivuoden kuluessa kokouksiinsa maahanmuuttajatyön, suun terveydenhuollon, ikäihmisten palvelujen ja lastensuojelun vastuuhenkilöt kertomaan tulosalueidensa tavoitteiden toteumasta ja muista ajankohtaisista asioista.

Maahanmuuttotyö

Maahanmuuttotyö koordinoi ja yhteen sovittaa maahanmuuttajien tarvitsemia palveluja ja kotoutumista edistäviä kokonaisuuksia koko kaupungin tasolla. Yhteistyötä tehdään palvelujen yleisen kehittämisen, suunnittelun, ohjauksen ja opastuksen osalta. Maahanmuuttotyö jakautuu pakolaisten vastaanottoon ja yleiseen maahanmuuttajatyöhön.

Pakolaisten vastaanotto vastaa pakolaisten ja myönteisen oleskeluluvan saaneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden sekä myönteisen A-oleskeluluvan saaneiden neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnista ja kotoutumisesta sekä muista alansa asiantuntijatehtävistä ja sosiaalihuollon palveluista pääsääntöisesti kolmen ensimmäisen vuoden ajan maahantulosta. Lisäksi pakolaisten vastaanotossa järjestetään asiakkaiden terveydenhuollon alkuvaiheen palvelut kuten terveydenhuollon maahantulotarkastus ja ohjaus yleisiin terveysterveyspalveluihin.

Yleinen maahanmuuttajatyö vastaa omakielisten opastuspalvelujen, Paavo-ryhmätoiminnan ja MyIntegration-alustan kehittamisestä ja ylläpitämisestä. Yleinen maahanmuuttajatyö palvelee kaikkia maahanmuuttajia ja suomalaisia maahan- ja maastamuuttoon liittyvissä kysymyksissä pois lukien kansainvälisen suojelun asemassa olevat, joiden alkuvaiheen palvelut järjestetään pakolaisten vastaanotossa.

Toiminnan vaikuttavuutta seurataan erilaisilla mittareilla maahanmuuttajatyön ja pakolaisten vastaanottotyön osalta erikseen. Saadun tiedon mukaan toiminnan vaikuttavuuden mittaamista ja seurantaa pyritään aktiivisesti kehittämään asiakaspalautteiden avulla ja kotoutumisen seurannan mittareita kehittämällä. Samalla tunnistetaan tehtävän haastavuus – miten mitata sosiaalihuollon vaikutusta esim. asiakkaan elämäntilanteen paranemiseen?

Arviointivuoden lopussa tehtiin päätös maahanmuuttajatyön ja pakolaisten vastaanoton yhdistämisestä vuoden 2021 alussa kotoutumisen edistämisen palveluiksi maahanmuuttotyön kokonaisuuden selkeyttämiseksi.

Tarkastuslautakunnan suositus – Maahanmuutto on yksi kaupungin väkiluvun kasvuun positiivisesti vaikuttavista tekijöistä. Lautakunta suosittelee selvityksen tekemistä siitä, miten kaupunkiin sijoittuvat maahanmuuttajat ovat kotoutuneet pysyvämmiksi asukkaiksi, työntekijöiksi ja veronmaksajiksi muuton jälkeisinä vuosina.

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuollon palveluja tuotetaan seitsemässä hammashoitolassa. Viikonloppu- ja arkipyhäpäivystys järjestetään ostopalveluna yhdessä muiden Kanta-Hämeen kuntien kanssa Kanta-Hämeen keskussairaalassa.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden osalta ylihammaslääkäri arvioi tulosalueen onnistuneen hyvin. Palvelujen saatavuudessa (mittarina kolmas vapaa aika T3) ja laadussa on

onnistuttu mittareiden mukaan yli tavoitteiden. Vastaanotolle pääsyn määräajat toteutuvat hoitotakuun mukaan, palveluntarpeen arvioinnin määräajat toteutuvat, hoitosuunnitelmat on tehty ja uusia toimintamalleja kokeillaan (esim. toiminnanohjausjärjestelmä Jukolan hammashoitolassa, jossa hoito pyritään saamaan yhden käynnin aikana valmiiksi, jos mahdollista, tai ainakin kerralla enemmän). Myös asiakastyytyväisyys on hyvällä tasolla.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Lautakunta kiinnitti tyytyväisenä huomiota yksiselitteisiin mittareihin ja niiden välittämään positiiviseen kuvaan hyvin saavutetuista tavoitteista.

Ikäihmisten palvelut

Asiakastyytyväisyys on tulosalueella ollut hyvällä tasolla jo pidemmän aikaa, niin myös arviointivuonna huolimatta siitä, että koronapandemia vaikutti merkittävästi ikääntyneisiin ja ikäihmisten palveluihin. Henkilöstön hyvinvoinnin mittarit indikoivat sairaspöissaolojen kasvua ja koulutuspäivien tavoitetta alemmaa toteutumista, tulosaluejohtajan arvion mukaan molemmissa näkyy osaltaan koronan vaikutus. Sairaspöissaolojen vähentämiseksi on tehty aktiivisesti yhteistyötä kaupungin uuden työterveyspalvelukumppanin, Terveystalon kanssa, jotta päästäisiin kiinni pitkien pöissaolojen taustalla oleviin syihin. Syksyn kuluessa pilotoitiin itse- ja yhteisöohjautuvuuden polku -toimintamalli, johon osallistui kaksi tiimiä ikäihmisten palveluista.

Kotihoidon välittömän työajan osuutta koko työajasta pyritään kasvattamaan 60 %:iin, kun se tällä hetkellä vaihtelee 53-55 %:n välillä. Tavoitetaso on kova ja sen saavuttaminen on haasteellista. Hoivakotien välittömän asiakastyön mitoituksen vahvistaminen ja välittömän ja välillisen työn nykyistä tarkempi erottelu asettaa merkittäviä paineita tulosalueen talouteen ja toiminnan järjestämiseen. Uuden asiakasmaksulain (1.7.2021 alkaen) vaikutukset asiakasmaksutulojen vähenemiseen ikäihmisten palveluissa on tulosaluejohtajan mielestä myös merkittävä riski talouden näkökulmasta.

Ikääntyneiden määrän kasvu aiheuttaa lisää palvelutarpeita. Palvelurakennetta on saatava keveämmäksi, jotta palvelutarpeisiin pystytään vastaamaan taloudellisesti haastavassa tilanteessa.

Tulosaluejohtajan arvion mukaan henkilöstön saatavuus on merkittävä toiminnallisuutta uhkaava riski ikäihmisten palveluissa. Osaavan henkilöstön rekrytointiongelmät sekä sijaisuuksiin että vakituisiin tehtäviin on jatkuva haaste. Lisäksi hoivakotien hoitajamitoituksen vahvistaminen tulee heijastumaan kotihoidon rekrytointiin. Oppisopimuskoulutusta on mietitty yhtenä mahdollisena apuna tähän, mutta keinovalikon tulee olla mahdollisimman monipuolinen, jotta henkilöstön saatavuushaasteeseen pystytään vastaamaan.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta on huolissaan palveluntarpeen kasvun, kiristyvien hoitajamitoitusten ja henkilöstön saatavuusongelmien aiheuttamasta paineesta ikäihmisten palveluissa. Erytishuomiota tulee kiinnittää henkilöstön työhyvinvointiin ja sitä kautta työnantajamielikuvan kohottamiseen. Oppilaitosyhteistyön mahdollisuudet tulee selvittää. Hakijaystävällisen rekrytointin jatkamiseen kannustetaan henkilöstöhallinnon ja viestintäyksikön osaamista hyödyntäen.

Lastensuojelu

Perhe- ja sosiaalipalvelujen tulosalueen tuottamia lastensuojelun palveluita ovat avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto, oma lastensuojelulaitos Perhekeskus, Ankkuri sekä sosiaalipäivystys. Lastensuojelun sijaishuolto ja osa avohuollosta ja jälkihuollosta toteutetaan ostopalveluina.

Haasteena lastensuojelutyössä nähdään yhteiskunnallinen kehitys lastensuojelun palvelutarpeen ja kysynnän näkökulmasta. Perhe- ja sosiaalipalveluiden johtajan mukaan sijoitusten määrän ja sijaishuollon kustannusten kasvu on valtakunnallinen ilmiö, joiden taustasyitä on vaikea ratkaista paikallisesti. Taustalla vaikuttavat monet asiat mm. ylisukupolvisuus, yhteiskunnan pirstaleisuus, kiire, vaatimukset, vanhempien uupuminen, köyhyys-etuuskien kehittyminen, työllisyysaste, lasten, nuorten ja vanhempien mielenterveysongelmat ja niiden hoito sekä perheiden verkostojen puute. Myös henkilöstön saatavuudessa on haasteita.

Lastensuojelutyöskentelyn vaikutusten parantamiseen pyritään Hämeenlinnassa systemisen mallin avulla. Se sisältää systemiset tiimit, kouluttamisen, systemisen mallin mukaiset työntekijärakenteet sekä systemiset työskentelytavat ja -välineet. Myös johtamisen seuranta on perhe- ja sosiaalipalvelujen johtajan mukaan tiivistetty ja uusi tuotannonohjausjärjestelmä, PerhePirkko, on ollut pilotoitavana. PerhePirkon avulla on tarkoitus ohjata työntekijöitä myös sähköisen järjestelmän kautta käyttämään systemisen mallin työskentelytapoja.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja pitää tärkeinä vaikuttamiskeinoina lastensuojelun ongelmakohtiin mm. ylisukupolvisen kierteen katkaisemista sekä järjestelmällisen yhteistyön rakentamista sivistys- ja hyvinvointitoimialan kanssa ennaltaehkäisevään työhön. Hän näkee varhaiskasvatuksen ja koulun perustyön ja osallistumisen yhteiseen työhön sekä oppilashuollon kanssa tehtävän yhteistyön erittäin tärkeinä tekijöinä lastensuojelun määrien ja kustannusten vähentämisessä.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota hyvinvointikertomuksessa esiin nostettuun havaintoon, jonka mukaan lastensuojelun palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten osuus ikäluokasta on Hämeenlinnassa suurehko verrattuna koko Suomen keskitasoon. Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtajalta saadun tiedon mukaan vuonna 2019 2,2 % (koko maa 1,6 %) 0-17 vuotiaista oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Vuonna 2020 vastaava osuus on ennakkotiedon mukaan 2,1 %.

Tarkastuslautakunnan suositus – Lautakunta on huolissaan sijaishuollon kustannuskehityksestä ja kehottaa sosiaali- ja terveys sekä sivistys- ja hyvinvointitoimialoja yhteistyön edelleen vahvistamiseen ja ennaltaehkäisevien palvelujen riittävyyden tarkempaan arviointiin.

4.8 Kaupunkirakennelautakunta

Kaupunkirakennelautakunnalla oli yhteensä seitsemän kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja 19 mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui 58 % eli tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin.

Taulukko 30 Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut

Mittari	TALA
1. Rakennuslupien keskimääräinen käsittelyaika 3 viikkoa	ok
2. Ympäristö- ja maa-ainesluvut ka. käsittelyaika 5 kk	to
3. Katuluvat viedään päätöksentekoon n. 400 kpl	ok
4. Tapahtumaan liittyviä lupia myönnetään n. 100 kpl	ok

Taulukko 31 Hiilineutraali Hämeenlinna –ohjelman edistäminen

Mittari	TALA
5. Laaditaan energiatehokkuuden toimintasuunnitelma	ok
6. Tehdään joukkoliikenteen palvelutasoselvitys	ei

Taulukko 32 Kaupunkirakenne on aktiivisesti ja aikataulun mukaisesti mukana palveluverkon kehittämisessä

Mittari	TALA
7. Investoinnit etenevät aikataulussa	ok
8. Kouluverkon liikenneturvallisuusselvitys valmistuu palveluverkon tahdissa	to
9. Ahveniston sairaalan asemakaava ja katusuunnitelmat valmistuvat	ok
10. Laaditaan leikkipaikka- ja lähiliikuntaohjelma	ei

Taulukko 33 Virkistys ja matkailukäyttöön sopivat kaupunkikeskustan rannat

Mittari	TALA
11. Rantareitin valaistuksesta uusittu 1/3	ok
12. Valmiita kioskipaikkoja on tarjottavana 3 kpl	ok

Taulukko 34 Alueella toimivien oppilaitosten kanssa tapahtuvan yhteistyön syventäminen

Mittari	TALA
13. Rekrytoidaan 30 harjoittelijaa eri oppilaitoksista	ei
14. Teetetään 3 kpl opinnäytetöitä	ok
15. Järjestetään Aalto-yliopiston kesäleiri syksyllä 2020	ei

Taulukko 35 Tori ja Reskan alue ovat kehittyneet yhteisöllisiksi kohtaamispaikoiksi

Mittari	TALA
16. Kaupunkirakenne esittelee Parkissa (Business parkissa) 3 kertaa suunnittelun tai infran keskeisiä hankkeita	ei
17. Keskustavision toteuttamissuunnitelma on laadittu	ei

Taulukko 36 **Hiilineutraali Hämeenlinna: Maa-ainesten ja purkumateriaalien hyödyntäminen**

Mittari	TALA
18. Infrahankkeissa syntyvistä ylijäämämassoista kierrätetään 60 %	ei
19. Moreeniin on tehty tasaussuunnitelma	ok

Tarkastuslautakunnan arvio mittarille, joka ei toteutunut tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

6. palvelutasoselvitys aloitettiin pohjatietoja keräämällä ja päätettiin muuttaa yleispiirteisemmäksi Joukkoliikenneohjelmaksi, joka tehdään vuoden 2021 aikana. Vuoden 2020 haasteina olivat mm. covid-19-pandemiatilanne sekä rekrytointi.
10. Leikkipaikka- ja lähiliikuntaohjelma aloitettiin, mutta valmistelu siirtyi pääosin seuraavalle vuodelle. Viheraluesuunnittelussa oli odotettua enemmän yllättäviä toimeksiantoja, joista osa liittyi hankehakuihin ja yritysysteistyöhön.
13. Kaupunkirakennetoimialan tavoitteena oli rekrytoida 30 harjoittelijaa eri oppilaitoksista, mutta harjoittelijoita saatiin suunnitteluun kaksi ja infraan viisi.
15. Aalto-yliopiston kesäleiri ei toteutunut koronatilanteesta johtuen.
16. Parkissa (Business park) järjestettävät tilaisuudet siirrettiin verkkoon koronatilanteesta johtuen.
17. Keskustavision tavoitteita edistettiin monella tavalla, mutta toteuttamissuunnitelman laatiminen on mahdollista keväällä 2021. Kaavoituksen yleissuunnittelua viivästyttivät mm. rekrytointiongelmia, covid-19-pandemiatilanne sekä toriparkkiin liittyvä päätöksenteko.
18. Infrahankkeiden ylijäämämassojen kierrätysprosentti oli 46 %. Vuoden 2020 hankkeiden massalajit olivat osittain haasteellisia kierrätyksen osalta.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille, jotka toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

2. Ympäristölupiin liittyviä päätöksiä tehtiin neljä, ilmoituspäätöksiä kaksi, maa-aineslupapäätöksiä neljä ja muita päätöksiä 17 kpl. Ympäristölupien keskimääräinen käsittelyaika oli 4,8 kk (4,5 kk v. 2019) ja maa-aineslupien 6,1 kk (4,8 kk v. 2019).
8. Opinnäytetyönä teetetty selvitys ei valmistunut, sillä opiskelija keskeytti opinnot.

Taulukko 37 Kaupunkirakennelautakunnan talous

	Alkuperäinen TA 2020	TA-muutokset	Muutettu TA 2020	TP 2020	Poikkeama
Toimintatuotot	63 772 000	-3 800 000	59 972 000	61 201 993	1 229 993
Valmistus	10 195 000		10 195 000	9 784 437	-410 563
Toimintamenot	-72 502 000	359 000	-72 143 000	-72 130 222	12 778
Toimintakate	1 465 000	-3 441 000	-1 976 000	-1 143 792	832 208

Kaupunkirakennelautakunnan tilinpäätös oli toimintakatteen tasolla 2,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota huonompi ja noin 830 000 euroa muutettua talousarviota parempi. Toimintatuottojen ylitykset johtuivat mm. maanmyynnistä, joukkoliikenteen covid-19-pandemiatuesta sekä saaduista vakuutuskorvauksista. Toimintakulut toteutuivat lähes suunnitellusti alittaen muutetun talousarvion noin 13 000 eurolla.

Maankäytön suunnittelun tulosalueen toimintatuotot olivat alkuperäisessä talousarviossa noin 11,5 milj. euroa, muutetussa talousarviossa noin 7,8 milj. euroa ja toteuma oli noin 8,6 milj. euroa. Covid-19-pandemian vaikutukset toimintakentässä heijastuivat tulojen muutoksiin. Toimintatuottojen talousarviomuutoksia tehtiin mm. tontinmyyntiin, kaavoituksen maksutuottoihin sekä joukkoliikenteen yhteistoimintakorvauksiin ja lipunmyyntiin siten, että tuotot vähenivät yhteensä 3,7 milj. euroa. Toimintakulut alkuperäisessä talousarviossa olivat noin 9,8 milj. euroa, muutetun talousarvion jälkeen 10 milj. euroa ja toteuma oli noin 10,4 milj. euroa. Toimintakulut ylittyivät 306 000 euroa johtuen pääosin joukkoliikenteen kuljetuskustannusten ylityksestä sekä maaomaisuuden myyntisaamisten luottotappiosta. Toimintakate oli -1,8 milj. euroa.

Infra -tulosalueen toteutuneet toimintatuotot olivat 4,4 milj. euroa ja ne ylittivät muutetun talousarvion 236 000 eurolla. Toimintakulut ylittyivät menoa oikaiseva Valmistus omaan käyttöön erä huomioiden noin 1,2 milj. eurolla. Ylitys aiheutui pääosin pakollisesta pilaantuneiden maiden kunnostamiseen tehdystä 1,9 milj. euron varauksesta. Toimintakate oli -10,4 milj. euroa.

Viranomaispalvelujen toimintatuotot olivat talousarviossa 5,7 milj. euroa ja toteuma 5,5 milj. euroa. Toimintatuotot ylittyivät infran lupa-asioissa, pysäköinti- ja aluevalvonnassa, ympäristöpalveluissa sekä maaseutupalveluissa ja maatalouslomituksessa. Rakennusvalvonnan toimintatuotot alittuivat 329 000 euroa ja toteutuma oli noin 302 000 euroa alempi kuin vuonna 2019, vaikka lupamäärissä ei tapahtunut oleellista muutosta. Tulovajetta selittää luvitettujen hankkeiden edellistä vuotta pienempi koko. Toimintamenojen toteutuma oli 5,6 milj. euroa ja toimintakulut alittuivat noin 219 000 euroa muutettuun talousarvioon nähden. Maaseutupalveluiden ja maatalouslomituksen sekä pysäköinti- ja aluevalvonnan menot ylittyivät, kun taas ympäristöpalveluiden, rakennusvalvonnan sekä infran lupa-asioiden toimintamenot alittuivat. Toimintakate oli -144 000 euroa.

Tilapalvelun toteutuneet toimintatuotot olivat 42,8 milj. euroa ja ylittivät talousarvion 0,5 milj. eurolla. Toimintatuottoja kasvattivat saadut vakuutuskorvaukset. Toteutuneet toimintamenot olivat 30,9 milj. euroa, mikä alitti muutetun talousarvion 0,7 milj. eurolla. Toimintakuluja pienensivät rakennusten purkukustannusten pieneneminen ja ennakoitua pienemmät energiakustannukset. Toimintakate oli 12,2 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunnan mielestä arviointivuoden onnistuminen erityisesti virkistys- ja retkeilyalueiden parantamisessa nousee arvoonsa, mahdollistaen kuntalaisille puitteet mielekkäälle virkistystoiminnalle covid-19-pandemiasta johtuvat rajoitustoimenpiteet huomioiden. Myös sähköisten palveluiden edistämisen merkitys on korostunut arviointivuoden aikana, sekä kunnan että kuntalaisten näkökulmasta.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomioita strategisesti tärkeänä asiana nimettyyn kaavoitetun tonttivarannon kasvattamistavoitteeseen. Lautakunta pitää tärkeänä monipuolisen tonttitarjonnan mahdollistamista myös pitäjien lisääntynyt vetovoima huomioiden. Koronan myötä kiinnostus väljempään asumiseen on lisääntynyt, myös etätyöt ja monipaikkaisuus tukevat mahdollisuuksia siihen.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta suosittelee sähköisen asioinnin ja palveluiden hyvän kehittämisen jatkamista asukkaiden osallistamisen edistämiseksi.

Lisäksi tarkastuslautakunta uusii suosituksensa korjausvelan kehityksen jatkuvan (esim. joka vuosi tai joka toinen vuosi tehtävän) seurannan käynnistämisestä. Tarvitaan realistinen suunnitelma, jonka avulla korjausvelkatilanne saadaan hyväksyttävälle tasolle.

4.8.1 Arviointivuoden aiheet

Lautakunta kutsui arviointivuoden kuluessa kokouksiinsa joukkoliikenteen ja rakennusvalvonnan vastuuhenkilöt kertomaan tulosalueidensa tavoitteiden toteumasta ja muista ajankohtaisista asioista.

Joukkoliikenne

Hämeenlinnan kaupunki toimii joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella. Se vastaa seudullisesta joukkoliikenteestä ja koulukuljetuksista alueella ja kilpailuttaa hankittavan liikenteen, joka järjestetään yhteistyössä sopimusliikenteenharjoittajien kanssa.

Toiminnan vaikuttavuutta mitataan asiakaspalautteiden avulla, seuraamalla matkustajamääriä, pitämällä yhteyttä kuntien ohjausryhmään ja liikennöitsijöihin sekä seuraamalla taloutta. Joukkoliikenteen lipputuloihin vaikuttavat merkittävästi sellaiset viranomaisten ja liikennöitsijöiden kontrollin ulkopuolella olevat tekijät kuten vallitseva sää tai muut poikkeavat tapahtumat, esim. matkustajien liikkumista rajoittanut covid-19-pandemia. Vuosien 2017-2020 matkustajien nousumäärät ovat olleet 1-1,5 milj. nousua/ vuosi. Nousumäärät ovat kasvaneet vuosi vuodelta lukuun ottamatta arviointivuotta, jolloin nousut laskivat - 31,7 %.

Vuonna 2020 linjastoa ja reittejä muutettiin asiakkaiden toiveiden perusteella ja matkustajien käyttöön otettiin reaaliaikainen seuranta. Lisäksi vaihtoajoja pidennettiin, jotta yhdellä maksulla voi matkustaa määränpäähänsä maksetuilla vyöhykkeillä. Joukkoliikenteen paperisista aikatauluista luovuttiin lisääntyneiden aikataulumuutostarpeiden sekä parantuneiden digitaalisten aikataulujen johdosta.

Toiminta vaatii taloudellista sitoutumista ja koko kaupungin taloudelliset haasteet heijastuvat myös joukkoliikenteeseen.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Covid-19-pandemia on vaikuttanut merkittävästi joukkoliikenteen matkustajamääriin ja lipputuloihin. Joukkoliikenteen kasvutavoite tukee kaupungin hiilineutraalisuustavoitetta vaikuttamalla liikenteen päästömääriin, joten kehityssuunta on saatava palautumaan hyvälle uralleen poikkeustilan jälkeen.

Kuva 17 Hämeenlinnan seudun joukkoliikenteen kaupunkibussit saivat uuden värityksen. Bussin kyljessä olevan punaisen viivan teema vie seudulliselta kohteelta toiselle.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteuma on tarkastuslautakunnan arvion mukaan 88 % eli valtuuston asettama tavoite nopeista ja sujuvista viranomaispalveluista on saavutettu erinomaisesti.

Tarkastuslautakunnan arviointi - Lautakunta toteaa lupahallinnon sähköistymisen ja sitä kautta asiointiin joustavuuden saaneen kiitosta kuntalaisilta. Katujen ja kiinteistöjen esteettömyydestä on sitä vastoin tullut jonkin verran kritiikkiä. Arviointikertomuksen kappaleessa 5.2 on tarkasteltu sekä fyysistä että digitaalista esteettömyyttä tarkemmin.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta suosittelee huomioimaan valtuuston hyväksymässä esteettömyysohjelmassa määritellyt toimenpiteet.

4.9 Jätelautakunta

Yhteinen jätelautakunta on Kiertokapula Oy:n 13:n osakaskunnan yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka vastaa jätelain (646/2011) mukaisten kunnille kuuluvien jätehuollon viranomaistehtävien hoitamisesta. Vastuukuntana toimii Hämeenlinna.

Jätelautakunnalla oli yhteensä kolme kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui noin 50 %, osoittaen kohtalaista onnistumista.

Taulukko 38 Jätelautakunnan tavoitteet ja mittarit

Tavoite ja mittari	TALA
1. Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen ja aluekeräyspaikkojen saavutettavuuden tarkastelu ja arviointi. Huomioidaan jätelainsäädäntö ja sen nojalla annetut asetukset ja määräysten velvoitteet. Tarkastelu tehdään niissä kunnissa, joissa on kunnan järjestämä jätteenkuljetus ja joiden hallinnoinnista vastaa Kiertokapula Oy. Tarkasteltujen kuntien määrä ja aluerajauspäätökset.	to
2. Jätehuoltomääräysten noudattamisen seuranta tarkastuksin vakituksilla ja vapaa-ajan asunnoilla. Tarkastetaan pidennettyjä tyhjennysvälejä ja keskeytyksiä, joita on haettu jätehuoltoviranomaiselta tai ilmoitettu jäteyhtiön asiakaspalveluun. 100 toteutunutta tarkastusta.	ei
3. Yhtenäinen ja tasapuolinen päätöksenteko koko alueella. Palvelut, kuten viranomaispäätökset, toteutuvat tavoiteajassa 1,5 kk.	ok

Tarkastuslautakunnan arvio mittarille, joka ei toteutunut tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

2. Suunniteltu tarkastuksia ei voitu toteuttaa vallitsevan epidemiatilanteen vuoksi.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

1. Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen tarkastelua on tehty ja liittymättömiä asiakkaita on saatu jätehuollon piiriin. Myös aluekeräyspisteiden käyttäjiä on saatu oman astian palvelun piiriin. Aluekeräyspisteiden saavutettavuutta on tarkasteltu Hämeenlinnan, Riihimäen ja Valkeakosken kaupunkien alueilla. Aluerajauspäätöksiä ei ole ollut tarpeen tehdä.

Jätelautakunnan talous: Yhteinen jätelautakunta on nettoyksikkö, jonka budjetin toimintakate on sitova erä. Talousarviossa olleet toimintatulot ja toimintamenot olivat 413 000 euroa ja toteutuma 357 412 euroa sekä tuotoissa että menoissa. Yhteisen jätelautakunnan tehtävien hoidon kaikki kustannukset ja lautakunnan toimintaan liittyvät korvaus- ym. vastuut katettiin Kiertokapula Oy:n perimillä jätteenkäsittelymaksuilla. Hämeenlinnan kaupunki ja Kiertokapula Oy sopivat erillisellä sopimuksella yhteisen jätelautakunnan tehtävien hoidon kustannusten ja lautakuntaan liittyvien korvaus- ym. vastuuden kattamiseksi kerättävien varojen veloittamisesta, perinnästä ja lautakunnan kulujen laskutuksesta.

Jätehuollon palvelutason määrittely ja perusmaksu

Tarkastuslautakunta kutsui syksyllä 2020 jätehuoltokoordinaattorin kokoukseensa ja kuuli jätehuollon toiminnallisten tavoitteiden lisäksi jätehuollon maksusta.

Jätelain 78 §:n mukaan kunnan on perittävä järjestämästään jätehuollosta jätemaksua, jolla katetaan sille tehtävän hoitamisesta aiheutuvat kustannukset. Jätehuollon palveluja ei voida rahoittaa muutoin kuin jätemaksuilla. Osa jätemaksusta voidaan periä erillisenä perusmaksuna.

Jätehuollon palvelutason määrittelytyö käynnistyi Jätelautakunta Kolmenkierron alueella vuonna 2016, jolloin jätelautakunta päätti antaa Kiertokapula Oy:n valmisteltavaksi perusmaksun käyttöönoton. Perusmaksun valmistelun rinnalla päätettiin suorittaa jätehuollon palvelutason määrittely. Tammikuussa 2020 jätelautakunta hyväksyi palvelutason, joka määriteltiin yhteistyössä kuntien ja Kiertokapula Oy:n kanssa. Syksyllä 2020 jätelautakunta päätti perusmaksun käyttöönotosta. Päätöksen mukaan jätetaksa tulee sisältämään jätehuollon perusmaksun vuoden 2022 alusta lukien.

Perusmaksulla voidaan kattaa kustannukset, jotka syntyvät mm. jäteneuvonnasta, jätteen alueellisten vastaanottoaikkojen perustamisesta ja ylläpidosta sekä jätehuoltoviranomaisen toiminnasta. Jätehuollon perusmaksu on huoneistokohtainen vuosimaksu, joka laskutetaan kaikilta vakituisilta ja vapaa-ajan asunnoilta Kiertokapula Oy:n toimialueella. Kiertokapula Oy:n laskelmien mukaan vuosimaksuarvio on 16 - 32 euroa kiinteistötyypistä riippuen. Perusmaksun myötä yhdyskuntajätteen vastaanottohintaa alennetaan noin 20 % vuonna 2022 ja se laskee myös jäteastioiden tyhjennyshintaa jätteenkäsittelyn kustannusten osalta. Osa kustannuksista, jotka tällä hetkellä katetaan tyhjennysmaksuilla, siirtyy perusmaksulla katettaviksi.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Valtuuston asettama tavoite jätehuollon viranomaispäätösten käsittelyajaksi on ollut 1,5 kuukautta koko valtuustokauden ajan. Arviointivuonna tavoite saavutettiin. Tarkastuslautakunta toteaa tyytyväisenä, että henkilöstöresurssien paranemisella on ollut merkittävä, positiivinen vaikutus paitsi tavoitteen mukaisen toteuman mahdollistamiseen, myös työhyvinvointiin sekä muihin toimintaan heijastuviin tekijöihin.

4.10 Kanta-Hämeen pelastuslaitos

Kanta-Hämeen pelastuslaitos vastaa pelastustoimesta Kanta-Hämeen maakunnan alueella kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti. Toimialueena on 11 maakunnan kuntaa. Pelastustoimen alueen hallinnosta vastaa Hämeenlinnan kaupunki.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksella oli yhteensä kolme kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui noin 67 % eli tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin.

Taulukko 39 **Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen tavoitteet ja mittarit**

Tavoite ja mittari	TALA
1. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja turvallisuusviestintä tehdään suunnitelman mukaisesti. Merlot-palotarkastusohjelman ja Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit	to
2. Palvelutasopäätöksen mukainen tehokas pelastustoiminta alkaa tavoiteajassa vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä. Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit	ok

Tavoite ja mittari	TALA
3. Ensihoitopalveluiden toteuttaminen ja hätätilapotilaiden tavoittaminen tilaajan asettamien tavoitteellisten osuuksien (minuuttitavoitteet) mukaisesti riskialueluokittain. Codea-johtamisjärjestelmästä tuotetut raportit	to

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

1. Valvontasuunnitelman mukaisia määräaikaista palotarkastuksia tehtiin 733 tavoitteen ollessa 802. Toteumaprosentin oli 95,4 % (v. 2019: 753/100 %). Valvontatoimintaa toteutettiin osittain vaihtoehtoisin menetelmin ja määrällinen tavoite lähes saavutettiin. Valistus- ja neuvontatilaisuuksiin osallistuneiden tavoiteosuus oli 20 % ja toteuma 3,2 %.
3. Palvelutasopäätöksen toteumassa jäätiin kiireellisten tehtävien osalta n. 30 sekuntia tavoitteesta taajamaluokittain, mitä voidaan pitää kohtuullisena tuloksena covid-19-pandemian ja talouden tasapainottamisesta seuranneiden haasteiden aikana.

Taulukko 40 Pelastustoiminnan talous

	Alkuperäinen TA 2020	TP 2020	Poikkeama
Toimintatuotot	23 364 000	23 640 810	276 810
Toimintamenot	-22 508 000	-22 786 178	-278 178
Toimintakate	856 000	854 632	-1 368

Kanta-Hämeen pelastuslaitos saa hallinnon, pelastustoiminnan ja öljyvahinkojen torjunnan kustannusten kattamiseen kunnilta niiden asukasluvuun ja riskiarviointiin perustuvan kuntamaksuosuuden. Kuntien maksuosuus on valtuustoon nähden sitova. Talousarviossa kuntien maksuosuudet pelastustoiminnan käyttömenoihin olivat 12,3 milj. euroa tilinpäätöksen lopullisen maksuosuuden ollessa noin 11,6 milj. euroa. Maksuosuuksista palautettiin kuntiin n. 723 000 euroa.

Investointimäärärahaa kalustohankintoihin oli talousarviossa varattu nettona 856 000 euroa (as.luku 1.1.2019). Kunnat maksoivat investointimenoihin 5,00 euroa/asukas, 854 632 euroa (as.luku 1.1.2020). Toteutuneet investointimenot olivat 1 198 000 euroa ja investointituloja saatiin 214 233 euroa. Investointien toteutunut nettomeno oli 983 778 euroa.

Pelastuslaitoksen tulevaisuuden näkymät, riskit ja haasteet

Tarkastuslautakunta kutsui syksyllä 2020 pelastusjohtajan kokoukseensa ja kuuli Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen toiminnallisten tavoitteiden lisäksi mm. pelastuslaitoksen tulevaisuuden näkymistä, riskeistä ja haasteista.

Pelastustoimen on kyettävä vastaamaan yhteiskunnan jatkuviin muutoksiin ja tulevaisuudessa siltä edellytetään yhä enemmän tuottavuutta, joustavuutta sekä monipuolisia palveluita. Indikaattorit eivät osoita, että toimialalle olisi kohdentumassa nykyistä enempää taloudellisia resursseja. Oman haasteensa ja epävarmuutensa toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja resursointiin asettaa meneillään oleva sote-maakuntaudistus (hyvinvointialueet).

Kanta-Hämeen alueen kehitystä leimaa väestön ikääntyminen ja keskittyminen kaupunkeihin sekä viime vuosien uutena kehityssuuntana myös väestön vähentyminen koko maakunnan alueella.

Edellä mainituista syistä johtuen pelastustoimella tulee olemaan erityisenä haasteena palvelujen turvaaminen harvaan asutuilla alueilla.

Pelastuslaitoksen toimintakyvyn kannalta riskinä on pelastushenkilöstön ikääntyminen ja toimintakyvyn heikkeneminen. Tätä riskiä kasvattaa merkittävästi eläkeiän nouseminen, johon pelastuslaitos ei ole voinut toimenpiteillään vaikuttaa. Henkilöstön ikääntymisestä johtuva uudelleen sijoittaminen aiheuttaa myös taloudellisia haasteita.

Pelastustoiminnan valmiuden osalta suurin riski on sopimuspalokuntien lähtövalmiuden heikkeneminen. Tämä on valtakunnallinen ongelma ja paikallisesti vaikuttamismahdollisuudet ovat vähäiset. Asia on kuitenkin huomioitu hälytysvasteiden muutoksella sekä aloittamalla keskustelut palokuntien kanssa heidän toimintansa tukemisen mahdollisuuksista.

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaisten kehittämistoimenpiteiden toteuttamisen estää taloudellisten resurssien riittämättömyys. Toiminnan edelleen kehittämiseksi on käynnistetty prosessityö, jonka tavoitteena on toimintavalmiuden ja suorituskyvyn säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Sisäministeriön julkaiseman Poliisibarometrin 2020 mukaan luottamus viranomaisiin näyttää jonkin verran vähentyneen viime vuosien aikana, pelastustoimea lukuun ottamatta. Palo- ja pelastusalan ammattilaisten sekä sopimuspalokuntien toimintaan on vahva luottamus, 99 % haastatelluista henkilöistä luottaa melko/ erittäin paljon pelastustoimeen.

Kanta-Hämeen pelastustoimen asiakkaat ovat antaneet valvontatoiminnan asiakastyytyväisyydelle arvosanan 4,8 (asteikolla 1-5) vuonna 2020. Tarkastuslautakunta kiittää pelastustoimen henkilöstöä hyvästä, tärkeästä ja koronatilanteen vallitessa erityisen haastavasta työstä.

Kuva 18 Palomiehet sammutustöissä

4.11 Konsernipalvelut

Konsernipalveluilla oli yhteensä yhdeksän kaupunginvaltuuston asettamaa tavoitetta ja yhdeksän mittaria, joista tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutui 72 %, tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin.

Taulukko 41 **Talous, hankinnat ja omistajaohjaus**

Mittari	TALA
1. Konserniyhteisöjen raportointikäytäntöjen uudistaminen. Toteutettu onnistuneesti, kyllä/ei	ok
2. Säännöllisesti päivitettävä hankintakalenteri / hankintasopimuskooste kaupungin verkkosivuilla. Toteutettu onnistuneesti, kyllä/ei	ok

Taulukko 42 **Henkilöstö- ja hallintopalvelut**

Mittari	TALA
3. Työn ilon teemat 'Arvostan jokaista kohtaamista' ja 'Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen' teemat on suunniteltu ja käytäntöön vieminen on aloitettu	to
4. Sähköinen arkistointi käytössä konsernipalveluissa vuoden 2021 alussa	ei
5. Imago tutkimus on tehty, tulokset analysoitu ja tulevista toimenpiteistä päätetty.	ok

Taulukko 43 **Strategia ja kehittäminen**

Mittari	TALA
6. Toimeenpano-ohjelmien toteuttaminen Elinvoiman ekosysteemit: Ekosysteemeihin osallistuvien toimijoiden ja saadun ulkopuolisen rahoituksen määrä. Hiilineutraali Hämeenlinna: Hiilineutraalisuutta edistävät toimenpiteet. Hyvinvointisuunnitelma: Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen. Osallisuus ja vuorovaikutus: Toteutetut ennakkovaikutusten arvioinnit. Tiedolla johtaminen: Järjestötyössä yhteisten tilaisuuksien määrä ja tiedolla johtamisen uusi järjestelmä on otettu käyttöön.	to
7. Vähintään yhdessä prosessissa on otettu käyttöön ohjelmistorobotti	ok
8. Työllisyydessä asiakaskokemus on vähintään 4,2 (asteikko 1-5)	to
9. Uusi työllisyyspalveluiden hankintajärjestelmä on otettu käyttöönotto	ok

Tarkastuslautakunnan arvio mittarille, joka ei toteutunut tai vain alle puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

4. Sähköisen arkistoinnin käyttöönotto osana asianhallintajärjestelmän käyttöönottoa aloitetaan tammikuussa 2021.

Tarkastuslautakunnan arvio mittareille toteutuivat osittain, vähintään puolet tavoitelluista tuloksista saavutettiin

3. Työn ilon teema ”Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen” julkaistiin koronapandemian takia vasta syksyllä 2020. ”Arvostan jokaista kohtaamista” -teeman suunnittelu on alkanut ja se viedään käytäntöön kevään 2021 aikana.
6. **Elinvoiman ekosysteemit:** Covid-19-pandemialla oli hieman negatiivisia vaikutuksia ekosysteemeihin osallistuvien toimijoiden ja saadun ulkopuolisen rahoituksen määrän kehitykseen.
Hiilineutraali Hämeenlinna: Hiilineutraalisuutta edistävät toimenpiteet kohdistuivat liikkumiseen, kuluttamiseen, sidosryhmäyhteistyöhön sekä viestintään ja neuvontaan.
Hyvinvointisuunnitelma on toteutunut tehdyn itsearviointin mukaan hyvin. Tavoitteista on toteutunut pääosin 64 %, osittain 34 % ja ei lainkaan 2 %.
Osallisuus ja vuorovaikutus: Vuonna 2020 on tehty päätökset lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönotosta kaupunginhallituksessa (KH 19.10.2020 § 409) ja lautakunnissa. Lapsivaikutusten arviointeja tehtiin kaksi kappaletta.
Tiedolla johtaminen: Järjestötyössä yhteisten tilaisuuksien määrä oli 45. Tiedolla johtamisen valmistelu on edennyt aiottua hitaammin. Tietojohtamisen väline otetaan käyttöön keväällä 2021.
8. Webropolilla tehtiin asiakastytyväisyyskyselyihin saatiin 940 vastausta. Niistä vastauksista, joissa oli mukana 1-5 -tyytyväisyysasteikko, muodostettiin vuoden 2020 asiakastytyväisyyslukema, joka oli 3,9.

Taulukko 44 Konsernipalvelujen talous

	Alkuperäinen TA 2020	TA- muutokset	Muutettu TA 2020	TP 2020	Poikkeama
Toimintatuotot	7 132 000	-280 000	6 852 000	6 823 902	-28 098
Toimintamenot	-39 900 000	- 1 112 900	-41 012 900	-38 086 167	2 926 733
Toimintakate	-32 768 000	-1 392 900	-34 160 900	-31 262 265	2 898 635

Konsernipalvelujen yhteiset toimintatuotot alittuivat 28 000 eurolla ja toimintamenot 2,9 milj. eurolla. Suurimmat yksittäiset poikkeamat menojen alituksessa olivat palvelujen ostossa.

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus vastualueen toimintakate oli -3,5 milj. euroa ja se toteutui merkittävästi arvioitua paremmin. Talousarvioon nähden poikkeama oli 0,5 milj. euroa alitusta. Toimintatuotot ylittyivät omaisuuden myynneistä johtuen.

Henkilöstö- ja hallintopalvelut vastualueen toimintakate oli -5,5 milj. euroa ja poikkeama talousarvioon nähden 0,4 milj. euroa alitusta.

Strategia, kehittäminen ja tietohallinnon vastualueen toimintakate oli -13,5 milj. euroa ja poikkeama talousarvioon nähden 1,0 milj. euroa alitusta.

Muiden⁴ konsernipalveluihin kuuluvien yksiköiden toimintakate oli yhteensä -8,8 milj. euroa ja poikkeama talousarvioon nähden 0,9 milj. euroa alitusta.

⁴ Kaupunginvaltuusto ja -hallitus, kaupungin johto, tarkastuslautakunta ja keskusvaalilautakunta

Tarkastuslautakunnan arviointi – Ekosysteemityö on esillä kaupungin verkkosivuilla, myös raportit työn edistymisestä ovat saatavilla ja edistävät osaltaan avoimuutta ja tietoisuutta elinvoimatyöstä. Arviointivuoden onnistumisista nousee esiin uudistuvan yritystoiminnan -ekosysteemin MORE-yritysalueen kehitys sekä Masterplanin hyväksyminen kaupunginhallituksessa 14.12.2020 § 508. Heikommin edistyneen matkailun ekosysteemin kehittämistyö siirrettiin Linnan Kehitys Oy:n vastuulle kaupunginhallituksen kesäkuuisella päätöksellä.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta näkee ongelmallisena ekosysteemityön onnistumista mittaamaan asetetun mittarin toimivuuden ja suosittelee paremmin työn vaikuttavuudesta kertovan mittarin valitsemista tehtävään.

Tarkastuslautakunta pitää Työn ilon -toimintamallin käyttöönottoa yhtenä valtuustokauden merkittävistä onnistumisista. Lautakunta suosittelee sen rinnalle jonkin koko henkilöstöä koskevan työhyvinvointikyselyn säännöllistä toteuttamista, mahdollisten muuta kautta piiloon jäävien epäkohtien esiintuomiseksi.

Kuva 19 Hämeenlinnan uusi kaupungintalo, Wetteri, sijaitsee linja-autoaseman vieressä.

5 Muu toiminnan arviointi

5.1 Koronapandemian vaikutukset

Koronapandemian vaikutuksia on käsitelty arviointikertomuksessa kaupungin toiminnan ja talouden näkökulmasta niiltä osin, kun ne ovat vaikuttaneet valtuuston asettamien tavoitteiden toteumaan. Euromääräisiä vaikutuksia pystytään arvioimaan vähintään suuntaa-antavasti, mutta muita yhteiskunnallisia ja sosiaalisia vaikutuksia on vaikeampi arvioida tässä vaiheessa. Niiden laajuus paljastuu kokonaisuudessaan vasta pandemiatilanteen väistyttyä, ehkä vasta useiden vuosien kuluttua.

Koronapandemia on tavalla tai toisella koskettanut jokaista hämeenlinnalaista. Sen vaikutukset vaihtelevat vähäisistä elämää mullistaviin asioihin. Myös Hämeenlinnan kaupungin toimintaan ja palveluihin se on vaikuttanut vaihtelevasti. Sosiaali- ja terveystoimialalla pandemiasta johtuva kuormitus on ollut suuri, erityisesti terveyspalveluissa ja ikäihmisten palveluissa työskenteleville ja asioiville. Toisaalta joitakin palveluja on jouduttu sulkemaan kokonaan tai osittain taudin leviämisen estämiseksi (kirjastot, museot, teatterit, liikuntapaikat yms.). Myös konserniyhteisöjä koronapandemia koetteli eri tavoin. Osa joutui niin ikä sulkemaan ovensa kokonaan tai osittain (Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy, Hämeenlinnan Keilakeskus Oy, Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy ja Verkatehdas Oy). Toisille myönnettiin koronaan liittyviä kustannustukia ja toisille ei. Myös välilliset rajoitustoimista johtuvat vaikutukset vaihtelivat yhteisöjen kesken huomattavista tulotason laskuista vähäisempiin, työjärjestelyihin liittyviin toimiin.

Koulut tekivät keväällä suuren digiloikan, kun kaikki ikäluokat siirtyivät lyhyellä varoitusajalla etäopetukseen. Opettajien lisäksi myös kaikki muut kaupungin työntekijät, joiden oli mahdollista siirtyä etätöihin, tekivät niin keväällä 2020. Hallintosääntöä päivitettiin ja sähköiset kokouskäytännöt mahdollistettiin. Koronapandemia pakotti suuren organisaation testaamaan joustavuuttaan ja innovatiivisuuttaan. Positiivista on se, että Hämeenlinnan kaupunki onnistui turvaamaan keskeiset toimintonsa ja päätöksenteon jatkuvuuden suhteellisen nopeasti, ilman keskeytyksiä, kun uusi tilanne ja sen vakavuus koronakevään edetessä selvisi. Hämeenlinnan kaupungin valmiusjohtoryhmän linjauksen mukaan etätyösuositus on arviointikertomuksen laatimishetkellä edelleen voimassa toistaiseksi.

Koronapandemian taloudellisten ja työllisyys vaikutusten lisäksi sillä on arvioitu olevan myös muita huomattavia eriarvoistavia vaikutuksia, jotka kohdistuvat jo ennestään heikommassa asemassa oleviin ihmisiin. Lasten ja nuorten kohdalla esim. etäkouluun ja -opiskeluun siirtymisellä on nähty olevan eriarvoistavia vaikutuksia koulumenestykseen ja opiskelujen edistymiseen liittyen. Hyvin koulussa ja opinnoissa pärjäävien edistymiseen etäkoululla ei pääsääntöisesti ole ollut merkittäviä vaikutuksia, kun taas niiden oppilaiden ja opiskelijoiden kohdalla, joilla on jo aiemmin ollut vaikeuksia opinnoissa, on siirtyminen etäopetukseen lisännyt niitä.

Kaupungin haasteena tulee olemaan koronavaikutusten ennakoiminen ja tulkinta niin, että niihin pystytään reagoimaan mahdollisimman ajoissa negatiiviset vaikutukset minimoiden.

5.2 Esteettömyys ja saavutettavuus

Esteettömyys tarkoittaa fyysisen ja teknologisen ympäristön suunnittelua ja rakentamista sekä palveluiden tuottamista siten, että jokainen yksilö iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluja.

Saavutettavuus tarkoittaa viestinnän esteettömyyttä, esim. verkkopalvelun helppoa lähestyttävyyttä ja sitä, että tieto on esitetty sellaisessa muodossa, johon vastaanottaja pääsee käsiksi. Kaupunki pyrkii tuottamaan kaiken verkossa olevan sähköisen materiaalin saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Arviointikertomuksen laatimishetkellä kaupungin verkkosivusto oli teknisesti saavutettava, mutta sisällöt (esim. osa linkitetyistä pdf-dokumenteista) saavutettavuusvaatimusten näkökulmasta vielä osin puutteellisia. Tavoitteena on saada myös sisällöt kuntoon kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Sekä fyysisen että digitaalisen esteettömyyden vaatimukset on määritelty laissa - Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, Yhdenvertaisuuslaki 2015, Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 2019. Myös perustuslaissa, vammaispalvelulaissa sekä vanhuspalvelulaissa on esteettömyyttä koskevaa lainsäädäntöä. Digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö.

Hämeenlinnassa kaupunginvaltuusto hyväksyi Esteettömyysohjelman 22.3.2021. Siinä linjataan toimenpiteet ja suuntaviivat esteettömyyden edistämiseksi ja saavutettavan, esteettömän Hämeenlinnan mahdollistamiselle vuoteen 2025 mennessä.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäminen on yhdenvertaisuuden edistämistä.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä valtuuston hyväksymää esteettömyysohjelmaa ja sen tavoitetta saavutettavasta ja esteettömästä Hämeenlinnasta. Ohjelmantyon seuranta ja arviointi olisi hyvä sisällyttää osaksi tulevien vuosien tarkastuslautakuntatyötä.

5.3 Veronluonteiset maksut

Veronluonteisilla maksuilla tarkoitetaan niitä käytännössä pakollisia viranomaismaksuja, joita ei ole säädetty veroina voimaan.

Tarkastuslautakunnan arviointi – Tarkastuslautakunta kiinnitti arviointivuoden aikana huomiota tarpeeseen viestiä avoimesti veronluonteisten maksujen olemassaolosta osana kuntalaisten ostovoimaan vaikuttavia tekijöitä. Hämeenlinnan kaupungilla veronluonteisia maksuja ovat hulevesimaksut ja vuoden 2022 alusta lähtien perittävä jätehuollon perusmaksu.

Tarkastuslautakunnan suositus – Tietoa kuntalaisilta kerättävistä veronluonteisista maksuista, niiden määristä ja perusteista tulisi löytyä helposti, esim. hakusanalla, kaupungin verkkosivuilta.

Arviointikertomuksen allekirjoittamisesta ei ole määrätty laissa, vaan se on ollut valtakunnallisesti vakiintunut käytäntö. Tarkastuslautakunta päättää jättää arviointikertomuksen allekirjoittamatta.

Arviointikertomuksen laadintaan ovat osallistuneet tarkastuslautakunnan jäsenet Sirpa Laakso, Pekka Kääriäinen, Juhani Lehto, Mikko Hieta, Eila Ilmén-Punkari, Henrietta Ingman, Urvelo Miettinen, Tauno Lahtinen ja Miina Vuorela sekä varajäsenet Sinikka Kankanen ja Sari Salminen.

Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin ja kaupunkikonsernin henkilöstöä sekä luottamushenkilöitä hyvästä yhteistyöstä.

Kuvaluettelo:

Kuva 1	Kesäinen Hämeen linna vastarannalta kuvattuna	4
Kuva 2	Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä	5
Kuva 3	Kaupunkirakennelautakunnan ja konsernipalvelujen valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä.....	7
Kuva 4	Jäte- ja pelastuslautakunnan valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä.....	9
Kuva 5	Strategisille päämäärille asetettujen tavoitteiden vuosien 2018-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä.....	9
Kuva 6	Strategisten tytäryhtiöiden valtuustokauden 2017-2020 aikaisten tavoitteiden toteutumisen seuranta palkkikaavion avulla esitettynä.....	10
Kuva 7	Näkymä Vanajanlinnalta Katumajärvelle.....	11
Kuva 8	Kaupungin valtuuston kokoustilan kauniit ovet	15
Kuva 9	Hämeenlinna-konsernin vuosikatteen kehitys asukasta kohden sekä Hämeenlinnan tuloveroprosentin kehitys verrattuna maan keskiarvoon.....	17
Kuva 10	Hämeenlinna-konsernin lainat ja vuokravastuut asukasta kohden sekä konsernin ja kaupungin suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016-2020	17
Kuva 11	Verrokkikaupunkivertailua – lainakannan ja konsernin lainakannan kehitys asukasta kohden vuosina 2016-2020	18
Kuva 12	Verrokkikaupunkivertailua – verotulot ja valtionosuuden asukasta kohden vuosina 2015-2020.....	19
Kuva 13	Verrokkikaupunkivertailua – vuosikatteen sekä kertyneiden yli- tai alijäämien kehitys asukasta kohden vuosina 2016-2020	20
Kuva 14	Verkatehdas iltavalaistuksessa	28
Kuva 15	Hämeenlinnan Asemanrantaan avattiin autopaikoista sekä liike- ja toimistotiloista koostuva pysäköinti- ja palvelulaitos Pööli lokakuussa 2020. Pööli-nimen ovat keksineet Asemanrannan Pilke tiedepäiväkoti Planeetan lapset.	29
Kuva 16	Ahveniston päiväkodin lapsia leikkimässä	42
Kuva 17	Hämeenlinnan seudun joukkoliikenteen kaupunkibussit saivat uuden värityksen. Bussin kyljessä olevan punaisen viivan teema vie seudulliselta kohteelta toiselle.	53
Kuva 18	Palomiehet sammutustöissä.....	57
Kuva 19	Hämeenlinnan uusi kaupungintalo, Wetteri, sijaitsee linja-autoaseman vieressä.	60

Taulukkoluettelo:

Taulukko 1 Hämeenlinnan Asunnot Oy – tavoitteiden toteuma on hyvä (58 %)	22
Taulukko 2 Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy – tavoitteiden toteuma on erinomainen (100 %).....	23
Taulukko 3 Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy – tavoitteiden toteuma on hyvä (67 %).....	23
Taulukko 4 Hämeenlinnan Pysäköinti Oy – tavoitteiden toteuma on hyvä (63 %)	24
Taulukko 5 Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy – tavoitteiden toteuma on kohtalainen (50 %)	24
Taulukko 6 Linnan Kehitys Oy – tavoitteiden toteuma on erinomainen (81 %).....	25
Taulukko 7 Linnan Kiinteistökehitys Oy – tavoitteiden toteuma on erinomainen (90 %).....	26
Taulukko 8 Verkatehdas Oy – tavoitteiden toteuma on kohtalainen (43 %)	26
Taulukko 9 Asukasmäärä ja verokertymä kasvavat.....	30
Taulukko 10 Talous on tasapainossa	30
Taulukko 11 Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki.....	30
Taulukko 12 Hämeenlinna kuuluu Suomessa viiden suosituimman matkailukaupungin joukkoon.....	32
Taulukko 13 Kaupungin, elinkeinoyhdistyksen, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yrittäjäympäristöä	32
Taulukko 14 Hiilidioksidipäästöt vähenevät	33
Taulukko 15 Kiinteistöt ovat terveitä, turvallisia ja energiatehokkaita sekä tehokkaassa käytössä	34
Taulukko 16 Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta sekä oikein mitoitettu	34
Taulukko 17 Hämeenlinnalaisien hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät	36
Taulukko 18 Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja kuntalaisten terveyttä.....	36
Taulukko 19 Oikein mitoitettut peruspalvelut vastaavat kuntalaisten tarpeisiin	36
Taulukko 20 Laadukkailla lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluilla ennaltaehkäistään hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua.....	38
Taulukko 21 Lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan palvelujen ja toiminnan suunnitteluun.....	38
Taulukko 22 Lapsille ja nuorille taataan terveelliset ja turvalliset tilat	38
Taulukko 23 Tehostetaan tilojen käyttöä.....	38
Taulukko 24 Kaupunkikulttuurin elävöittäminen	38
Taulukko 25 Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan talous.....	39
Taulukko 26 Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti.....	43
Taulukko 27 Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota	43
Taulukko 28 Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta	43
Taulukko 29 Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan talous.....	44
Taulukko 30 Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut	49
Taulukko 31 Hiilineutraali Hämeenlinna –ohjelman edistäminen	49
Taulukko 32 Kaupunkirakenne on aktiivisesti ja aikataulun mukaisesti mukana palveluverkon kehittämisessä	49
Taulukko 33 Virkistys ja matkailukäyttöön sopivat kaupunkikeskustan rannat.....	49
Taulukko 34 Alueella toimivien oppilaitosten kanssa tapahtuvan yhteistyön syventäminen	49
Taulukko 35 Tori ja Reskan alue ovat kehittyneet yhteisöllisiksi kohtaamispaikoiksi.....	49
Taulukko 36 Hiilineutraali Hämeenlinna: Maa-ainesten ja purkumateriaalien hyödyntäminen	50
Taulukko 37 Kaupunkirakennelautakunnan talous.....	50
Taulukko 38 Jätelautakunnan tavoitteet ja mittarit.....	54
Taulukko 39 Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen tavoitteet ja mittarit	55
Taulukko 40 Pelastustoiminnan talous	56
Taulukko 41 Talous, hankinnat ja omistajaohjaus	58
Taulukko 42 Henkilöstö- ja hallintopalvelut.....	58
Taulukko 43 Strategia ja kehittäminen	58
Taulukko 44 Konsernipalvelujen talous.....	59

Hämeenlinnan kaupunki
Wetterhoffinkatu 2
PL 84
13101 Hämeenlinna
Puh. 03 6211
www.hameenlinna.fi